

Runa Katrine Asp

Barn og tilfredshet

En kvantitativ studie av barns opplevelse av sin hverdag

Runa Katrine Asp

Barn og tilfredshet

En kvantitativ studie av barns opplevelse av sin hverdag

Masteroppgave i Familiebehandling
Høgskolen i Oslo og Akershus, Fakultet for samfunnsfag
Oslo 2013

Forord

Da har jeg endelig kommet til veis ende etter over fire år som deltidsstudent! Takk til Frode Kavli på masterklinikken for å ha vist meg magien av familierapi - du får det til å se så enkelt ut! Takk også til arbeidsplassene mine for tilrettelegging slik at jeg kunne gjennomføre studiet. Det har vært en lærerik og krevende prosess å skrive en masteroppgave, og som om det ikke var utfordrende nok, valgte jeg i tillegg å skrive en kvantitativ oppgave. Takk til May-Britt som aldri mistet troen på meg, og som alltid var generøs på tiden sin. Takk også til Ira som kom inn som en virvelvind på slutten, og viste meg hemmeligheten bak kvantitativ analyse (selv utenom arbeidstid).

Takk til KRAFT-teamet som sådde frøet som skulle bli til denne masteroppgaven; Eirin, Lisbeth og særlig Chiara, som i motsetning til meg, synes data er morsomt og ikke bare et nødvendig onde. Takk også til alle elevene som svarte på spørreundersøkelsen min, og takk til de ansatte på skolen som tilrettela for at det i det hele tatt var mulig å gjennomføre undersøkelsen. Det er fint å vite at majoriteten av elevene sier at de stort sett har det bra.

Videre vil jeg takke mitt faste kollokvieteam, Jannike og Pia (A-laget) for motivasjon, visdom og en god blanding av press og pauser i hektiske eksamensperioder og i oppkjøringen til denne masteroppgaven. Hvordan skulle jeg ha klart meg uten dere, som til tider har vært de "eneste" med samme verdensbilde som meg!

Takk til min bror for datastøtte når ikke engang IT-tjenesten på Høgskolen klarte å hjelpe meg, og takk til mine foreldre for en god klem når jeg trengte det, og toppmoderne datautstyr når jeg trengte det. Og en særlig takk til min mor som hele tiden har hatt fokus på viktigheten av utdanning. Jeg er full av beundring for at du valgte å ta doktorgraden din med tre små barn.

Til slutt må jeg takke min mann, Morten. Du har gjennom syv av de ni årene vi har vært sammen, holdt ut med meg som student. Du er tålmodigheten selv, og er beundringsverdig flink til å lytte når jeg begynner å snakke fag. Jeg hadde ikke fått i meg mange middager de siste årene hvis det ikke var for at du passet på meg!

Runa Asp

Bekkestua, 02.10.13

Sammendrag

Hovedmålet med denne masteroppgaven i familiebehandling er å øke forståelsen for hva som påvirker barns opplevelse av tilfredshet i hverdagen, særlig knyttet til foreldrenes økonomi. Bakgrunnen for valg av tema var behovet for mer kvantitativ forskning om barns hverdag fra deres ståsted, med inspirasjon fra min deltakelse i barnefattigdomsprosjektet "KRAFT!" i kvalifiseringsprogrammet i NAV Bærum. Som et ledd i dette prosjektet ble det gjennomført en spørreundersøkelse på en barne- og ungdomsskole i Bærum Kommune. Totalt 310 elever i 6.- 10.- klasse svarte på undersøkelsen, og det er datamaterialet fra denne undersøkelsen som ligger til grunn for denne oppgaven.

Tidligere forskning viser at ungdom fra familier med dårlig råd sjeldnere oppgir forventninger om å bli lykkelige enn ungdom flest, og det å ha innvandrerbakgrunn reduserer forventningene om lykke ytterligere. Videre er gutters subjektive tilfredshet høyere enn jenters. På bakgrunn av dette ble tre ulike hypoteser postulert for å undersøke hvordan økonomi, kjønn og etnisitet påvirker barns tilfredshet. Disse hypotesene blir analysert ved hjelp av korrelasjonsanalyser, t-tester, prinsippal komponentanalyse og regresjonsanalyser av datamaterialet fra skolen i Bærum.

Oppgavens teoretiske grunnlag baserer seg på et helsefremmende og et sosiokulturelt perspektiv. Salutogenese, resiliens og mestring har alle et fokus på hvorfor folk holder seg friske til tross for ulike stressfaktorer i livet, og det økologiske perspektivet handler om hvordan barn påvirker og blir påvirket av de ulike sosiale og kulturelle sammenhenger som de inngår i. Sammen med hypotesene danner dette grunnlaget for kunnskapsproduksjonen om barns opplevelse av tilfredshet.

Resultatene viser blant annet at kjønn og barnas opplevelse av foreldrenes økonomi predikerer deres tilfredshet, mens etnisitet ikke er signifikant i regresjonsanalysen. Gutter er gjennomsnittlig mer tilfredse enn jenter, og de yngste barna er mer tilfredse enn de eldste. Videre er det viktig for barnas tilfredshet at de har gode relasjoner til venner, at de bor sammen med både mor og far, og at de trener på et idrettslag.

Resultatene drøftes i lys av tidligere forskning, i tillegg til det teoretiske grunnlaget i denne oppgaven. Avslutningsvis beskrives implikasjonene for videre praksis og forskning.

Summary

The main objective of this thesis in family therapy is to increase the understanding of the factors that affect children's sense of well-being in everyday life, particularly in relation to their parents' financial situation. I was inspired to further examine this subject because of the need for more quantitative research on the everyday life of children from their perspective, and during my participation in a child poverty project called "KRAFT!" in connection with the qualification program (kvalifiseringsprogrammet) in NAV Bærum. As a part of this project, we conducted a survey in a primary- and secondary school in Bærum municipality. A total of 310 students in 6th to 10th grade replied to the survey, and constitute the data for the thesis.

Previous research shows that children from poor families have lower expectations about being happy than most youth, and being an immigrant reduces the expectations of happiness further. Furthermore, boys' subjective satisfaction is higher than girls'. In view of this, three different hypotheses were postulated to examine how economy, gender and ethnicity affect children's well-being. These hypotheses are analyzed using correlation analysis, t-tests, principal component analysis and regression analysis of the data from the school in Bærum.

The theoretical foundation is based on a health promoting and a socio-cultural perspective. Salutogenesis, resilience and coping all focus on why people stay healthy despite various stressors in their lives, and the ecological perspective views how children affect and are affected by the different social and cultural contexts they are included in. These theoretical foundations, together with the author's hypotheses, form the basis for the analysis and understanding of the children's experience of subjective well-being.

The results shows that gender and how the children perceive their parents' financial situation predicts students' subjective well-being, while ethnicity is not significant in the regression analysis. The boys are on average more satisfied than the girls are, and the youngest children are more satisfied than the oldest. It is also important for the children's well-being that they have good relationships with their friends, that they live with both parents, and that they exercise. The results are discussed in light of previous research, in addition to the theoretical basis of this thesis. Finally, the implications for future practice and research are described.

Innholdsfortegnelse

FORORD	2
SAMMENDRAG.....	3
SUMMARY	4
1. INNLEDNING.....	6
1.1 BEGREPSAVKLARINGER	8
1.2 BARNEFATTIGDOMSPROSJEKTET KRAFT!	8
1.3 ANTATTE HYPOTESER.....	9
1.4 OPPGAVENS DISPOSISJON	11
2. TEORETISKE PERSPEKTIVER: ET HELHETLIG SYN PÅ BARNES TILFREDSHET	12
2.1 TILFREDSHET – ET HELSEFREMMENDE PERSPEKTIV	12
2.2 BRONFENBRENNER SIN ØKOLOGISKE MODELL	14
3. TIDLIGERE EMPIRISKE FUNN OM BARNES TILFREDSHET	16
3.1 FATTIGDOM PÅVIRKER BARNES TILFREDSHET	16
3.2 KJØNNSPERSPEKTIV	19
3.3 ETNISITET	21
4. METODOLOGISKE TILNÆRMINGER	23
4.1 FORSKNINGSDESIGN	23
4.2 UTVALG.....	23
4.3 SPØRRESKJEMAET UNGES HVERDAGSLIV.....	25
4.4 FORSKNINGSETISKE SPØRSMÅL	26
4.5 RELIABILITET OG VALIDITET	28
4.5.1 Statistisk validitet.....	29
4.5.2 Indre og ytre validitet	30
4.5.3 Begrepsvaliditet	31
4.6 ANALYSE.....	32
5. RESULTATER	38
5.1 BARNAS SOM DELTOK I UNDERSØKELSEN	38
5.2 BARNAS TILFREDSHET.....	39
5.3 VARIABLENES PÅVIRKNING PÅ BARNAS TILFREDSHET	42
5.4 HVA PREDIKERER BARNAS TILFREDSHET?	45
6. DRØFTING AV RESULTATENE	48
6.1 PREDIKTORER PÅ TILFREDSHET	48
6.2 TILFREDSHET SETT I LYS AV TEORIEN	54
7. AVSLUTNING.....	58
8. LITTERATURLISTE	62

Vedlegg:

1. Passivt samtykke: Forespørsel om å delta i spørreundersøkelsen
2. Brev fra Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
3. Spørreskjema "Unges hverdagsliv"

1. Innledning

I Norge er det ikke noen entydige tegn til økning i fattigdom, og vi har lite fattigdom sammenlignet med andre land (Fløtten, Skog Hansen og Kavli 2009, 6; Epland og Kirkeberg 2011, 49; Seim og Larsen 2011, 36; Herud og Naper 2012). En rapport fra NAV understreker at sammenlignet med andre land har Norge en lav forekomst av fattigdom, og selv om andelen har økt de siste tiårene, har den vært mer stabil siste halvdel av 2000-tallet. Forskning har likevel avdekket at barn som vokser opp i familier med lite penger er økende. NAV-rapporten viser at det vokste opp over 102.000 barn i lavinntektsfamilier i 2010 (Herud og Naper 2012). En rapport fra Fafo viser at antall fattige barn i Norge har økt fra 50.000 til 85.000 i løpet av seks år (Fløtten, Skog Hansen og Kavli 2009, 29), og Seim og Larsen (2011, 37) viser til at barn med vedvarende lavinntekt har økt fra 2 til 5 % (OECDs definisjon) eller 4 til 8 % (EUs definisjon) fra 1997-1999 og frem til 2006-2008. Videre har forskning vist at *opplevelsen* av fattigdom ofte er verre for barn enn fattigdommen selv (Andenæs 2004, 26; Sletten 2011, 28-29).

Hovedtema for denne masteroppgaven er hvilken betydning familiens økonomi har for barns tilfredshet sett gjennom deres øyne, da det er for lite forskning basert på informasjon fra barna selv. Hvordan oppleves fattigdom for barn i marginaliserte familier som lever i en av Norges største og rikeste kommuner. Forskning på sosial eksklusjon er i hovedsak gjennomført blant voksne. Det er få undersøkelser om lavinntekt og fattigdom som innhenter informasjon om barnas liv fra barna selv, og dette gjelder både på nasjonalt og internasjonalt nivå (Backe-Hansen 2004, 16, 22; Sletten 2011, 25). Jonathan Bradshaw (2011, 90) påpeker at det er mye litteratur på det han kaller "subjective well-being" (subjektiv tilfredshet), men at det er lite myntet på barn. Det er viktig å studere barns hverdagsliv for å få mer kunnskap om barns deltakelse i aktiviteter, mestringsstrategier og opplevd ensomhet og sosial isolasjon. Det kan for eksempel gjennomføres studier i geografiske områder hvor det bor mange lavinntektsfamilier eller innvandrere. Barns rett til å bli hørt og medvirke i saker som har betydning for deres liv, synes ikke å skje i særlig grad. Videre forskning på konsekvenser av fattigdom og forsøk på å motvirke fattigdom bør derfor ha fokus på arbeidsformer som ivaretar barns deltakelse i kontakt med offentlige velferdsordninger og involvering i forskning/utvikling av tiltak som omhandler dem (Seim og Larsen 2011, 168, 184-185).

Opplevd livskvalitet har betydning for barns helse, og kan knyttes til begrepet tilfredshet i denne oppgaven. Livskvalitetsbegrepet tar utgangspunkt i en psykologisk forståelsesramme, og reflekterer over tilstand og opplevelse - en allmenn vurdering av sitt eget liv (Mæland m.fl. 2004. 92-93). Forskning fra Storbritannia viser at over 80 % av barna er godt over gjennomsnittet tilfredse med livet, og at gutters subjektive tilfredshet er høyere enn jenters (Bradshaw 2011, 89). Miljøets rolle for et barns utvikling har også blitt viet lite oppmerksomhet innenfor forskningen (Mayes og Lewis 2012, 1, 19), og derfor vil det i dette studiet bli undersøkt hvordan faktorer i nærmiljøet påvirker barnets tilfredshet.

Forskning på sosiale konsekvenser av fattigdom blant barn og unge har hovedsakelig foregått i små, ikke-representative utvalg. Det er dokumentert at det er en sammenheng mellom fattigdom og lavere sosial deltakelse, men det er få studier som undersøker "hvilke mekanismer som fører til at barn og unge i fattige familier deltar mindre i sosiale aktiviteter, eller opplever sosial isolasjon i forhold til jevnaldrende." (Sletten 2011, 8). Det er i liten grad forsket på *hvordan* dårlig råd påvirker barnas vennerelasjoner. (ibid. 34). De fleste studier av barn og unges egen opplevelse av det å vokse opp i fattigdom viser at det som regel ikke er mangelen på penger i seg selv de opplever som vanskelig, men de sosiale problemene det medfører i forhold til jevnaldrende. Barn forstår tidlig at deres familie er annerledes, eller at de har mindre enn andre. Denne stadige følelsen av skam og underlegenhet kan påvirke deres selvfølelse og ambisjoner for fremtiden (ibid. 28-29).

Funnene fra artiklene rapporten til Sletten (2011) omhandler, tyder samlet på at norsk ungdom i fattige familier ikke har like gode muligheter til å ha et "godt" sosialt liv i ungdomstiden som ungdom fra mindre økonomisk utsatte familier. Men artiklene diskuterer i liten grad forskjeller relatert til variabler som kjønn, innvandrerbakgrunn og urbanitet som kan være et interessant tema for videre analyser. Flere norske studier antyder at det er en sammenheng mellom kjønn og etnisitet, og familieøkonomi og deltagelse. I forhold til fattige ungdommers opplevelse av sin hverdag handler den subjektive følelsen av utenforskap om mer enn ungdoms faktiske samvær med jevnaldrende og individuelle forbruk (ibid. 54, 56). Den subjektive følelsen eller erfaringen av skam og ydmykelse kan "bidra til å reproducere fattigdom gjennom folks svekkede selvrespekt og selvtillit." (ibid. 57). Dette kan videre påvirke deres forestillinger om hva de kan oppnå i fremtiden, og hvilke handlingsvalg de tar med hensyn til utdanning, yrke og familieliv. På den måten kan den subjektive opplevelsen av utenforskap i ungdomstiden påvirke hvordan deres voksne liv kommer til å bli

1.1 Begrepsavklaringer

Definisjonen på subjektiv tilfredshet er gjerne knyttet til glede/lykke, livstfredshet, selvtilit og positiv affekt. Begrepet tilfredshet refererer i denne masteroppgaven til hvordan barna, på skolen hvor spørreundersøkelsen fant sted, har det i hverdagen sin, og hvordan de vurderer seg selv i forhold til andre. Det er altså barnas egen, subjektive oppfatning som er av primær interesse, og de blir på den måten tatt på alvor som en egen sosial kategori. Siden utviklingen av selvet og ens identitet skjer i en sosial kontekst (Fook 2002, 76), blir barna også utforsket som aktører og sosiale deltakere i sitt miljø. Da dette begrepet er multidimensjonelt, utforskes det mange faktorer rundt barnas hverdagsliv for å få et så bredt spekter som mulig. Begrepet er også navnet på den avhengige variabelen som blir benyttet i analysene av datamaterialet senere i oppgaven, for å finne ut hvilke variabler som påvirker barnas subjektive tilfredshet. Nærmere beskrivelse av den avhengige variabelen er i metode- og resultatkapittelet.

Det er vanskelig å begrepssette en families økonomiske situasjon, og det vil gjennom denne oppgaven blant annet refereres til ord som fattigdom, lavinntekt, inntektsfattig og økonomisk situasjon. Det kan argumenteres for at det er liten stringens i begrepsbruken siden vi har så mange ulike ord på vår økonomiske situasjon, og videre at et begrep som fattigdom lett kan oppfattes som stigmatiserende. Jeg velger allikevel å benytte meg av flere ord på en vanskelig økonomisk situasjon, inkludert fattigdom, da jeg mener at fattigdom uansett er en subjektiv opplevelse. Hvilket begrep man velger å benytte vil med andre ord ikke spille så stor rolle, da opplevelsen av fattigdom allikevel vil ligge til grunn hos enhver person som føler at de relativt sett er økonomisk dårligere stilt – sammenlignet med andre rundt seg.

1.2 Barnefattigdomsprosjektet KRAFT!

I september 2011 startet barnefattigdomsprosjektet "KRAFT!" i kvalifiseringsprogrammet i NAV Bærum, hvor hovedmålet var å forebygge og redusere barnefattigdom i kommunen. Prosjektet ble finansiert av Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Denne masteroppgaven er én del av dette større prosjektet. Navnet *KRAFT* ble til både fordi ordet i seg selv innebærer en positiv energi, men også fordi bokstavene i ordet står for: *Kompetanse, Relasjon, Arbeid, Foreldre* og *Tillit*. Fokuset i prosjektet var å øke foreldrenes mestringsfølelse, og å styrke foreldrerollen i en hverdag som stiller høye krav til deltakelse og prioriteringer. Målet var å gi foreldrene verktøy som kunne styrke deres rolle i forhold til deres barn, samt nettverket rundt dem og samfunnet forøvrig (Zambon m.fl. 2012, 4). Forskning viser at opplevelsen av fattigdom kan påvirke hverdagen i nesten like stor grad som fattigdommen selv (Andenæs 2004, 26; Sletten 2011, 28-29), og utgangspunktet for prosjektet var at opplevelsen av

fattigdom i Bærum er ytterligere forsterket av det store økonomiske spriket i befolkningen (Zambon m.fl. 2012, 3).

Målsettingene til prosjektet i Bærum var: å redusere sosial ekskludering blant barnefamilier i kvalifiseringsprogrammet ved å motivere til økt aktivitetsnivå for å etablere/styrke et større nettverk, bevisstgjøring av foreldre med tanke på deres rolle og ansvar i forhold til sine barn, og hvilke grep de kan ta for at økonomi ikke skal påvirke barna i så stor grad, og til slutt ved å bruke "supported employment" som metode for å øke antallet kvalifiseringsprogram-deltakere som kommer seg ut i jobb. (*Supported employment* er en tidsbegrenset støtte for å hjelpe personer inn i arbeidslivet eller tilbake på jobb, hvor fokus er på oppfølging ute på arbeidsplassen ¹). Prosjektgruppen fant ut hvor i Bærum de forskjellige deltakerne i kvalifiseringsprogrammet bodde, og på hvilken skole majoriteten av barna til disse deltakerne gikk. Det ble gjennomført en elektronisk spørreundersøkelse på denne skolen, hvor 310 elever fra 6.- 10.-klasse svarte over tre dager i juni 2012, og det er resultatene fra denne undersøkelsen som representerer datamaterialet til denne masteroppgaven. Planen til barnefattigdomsprosjektet KRAFT! var blant annet å jobbe direkte mot denne skolen på ulike måter etter at resultatene fra spørreundersøkelsen (tilknyttet dette studiet) forelå.

1.3 Antatte hypoteser

Det overordnede målet med denne masteroppgaven er å øke forståelsen for hva slags faktorer som spiller inn på barns opplevelse av tilfredshet. Barns tilfredshet ("well-being") i England blir målt ved hjelp av fem kategorier: å være trygg, å ha god helse, å ha det fint og prestere, å tilføre noe, og å ha økonomisk stabilitet. Det vises også til to ulike anledninger hvor barn selv har blitt spurt om hva de legger i begrepet, og i tillegg til disse fem kategoriene har de lagt til følgende: å ha familie, å ha venner, å ha et hjem, å ha nok mat og drikke, å ha det morsomt, å bli respektert, at noen er glad i deg, bryr seg og tar hånd om deg (McAuley og Rose 2010, 42). Datamaterialet som benyttes innhentes fra barna selv da det er de som best kan svare på dette, samt at det som tidligere vist, finnes for lite forskning på lavinntekt og fattigdom fra barns perspektiv (Backe-Hansen 2004, 16, 22; McAuley og Rose 2010, 131; Seim og Larsen 2011, 184-185; Sletten 2011, 25).

Forskning viser at gutters subjektive tilfredshet er høyere enn jenters (Bradshaw 2011, 89), og at guttene generelt opplever en bedre allmennhelse, er mer sorgløse og bekymrer seg mindre

¹ <http://www.euse.org/supported-employment-toolkit-2/EUSE%20Toolkit%202010.pdf>, 2010 (28.11.11).

enn jentene (Øia 2007, 122, 125). Resultater fra *Ung i Oslo*-undersøkelsen viser også at første generasjon innvandrere og de med blandet bakgrunn (hvor én forelder er norsk og én er født i utlandet) er mer plaget av psykiske problemer og bekymringer (Øia 2007, 125). Ungdom fra familier med dårlig råd oppgir sjeldnere forventinger om å bli lykkelige, og det å ha innvandrerbakgrunn reduserer ytterligere forventninger om lykke (Sletten 2011, 50). Som tidligere vist antyder flere norske studier at det er en sammenheng mellom kjønn og etnisitet, og familieøkonomi og deltakelse, og Mira Sletten (2011) påpeker at forskjeller relatert til kjønn og innvandrerbakgrunn kan være et interessant tema for videre analyser. Basert på dette vil følgende hypoteser bli undersøkt:

- Familiens økonomi har betydning for barns tilfredshet. Jo bedre økonomi foreldrene har, desto høyere tilfredshet har barna deres.
- Gutter er mer tilfredse enn jenter.
- Etnisk norske barn har høyere tilfredshet enn ikke-etnisk norske barn.

Foreldres økonomi, kjønn og etnisitet er forskningsvariablene i denne oppgaven. I tillegg til disse tre variablene kan det være mange andre forhold som påvirker barnas tilfredshet: Forskning viser at alder påvirker grad av tilfredshet ved at yngre barn er mer tilfredse enn eldre barn (Bradshaw 2011, 89; McAuley og Rose 2010, 190). Det at barn opplever å bli akseptert av sine jevnaldrende korrelerer sterkest med forventinger om lykke (Sletten 2011, 50). Bradshaw (2011, 89, 94) viser til at barnas forhold til familie og venner er av størst betydning for deres tilfredshet. May Britt Solem (2013, 68-69) påpeker at den sosiale, fysiske og kognitive utviklingen til barn blir påvirket av foreldrene, og særlig enslige mødre predikerer sårbarhet hos barn. I husholdninger der hovedinntektstakeren er enslig forsørger er nesten halvparten av alle barn inntektsfattige (Poppe og Borgeraas 1992, 49). Flere studier antyder en sammenheng mellom familieøkonomi og barns deltakelse i aktiviteter, for eksempel ved at barn ønsker å skjule at de er fattige ved å holde seg tilbake fra aktiviteter som koster penger, samtidig som foreldrene prøver å skjerme barna fra å oppleve familiens økonomiske problemer (Seim og Larsen 2011, 13, 167; Sletten 2011; Thorød 2006, 12). Internasjonal forskning viser at fattige barn har en høyere sjanse for å bo i fattige nabolag (Bradshaw 2001, 28). På bakgrunn av dette undersøkes også kontrollvariablene klasseskole/klasse, relasjon til venner og foreldre, om barna bor sammen med både mor og far, om barna opplever at de får penger til å gå på aktiviteter med venner, om de trener på idrettslag, og om de opplever at de bor i et godt nabolag.

1.4 Oppgavens disposisjon

Innledningsvis i kapittel 1 har hensikten med studiet og bakgrunnen for valg av tema blitt beskrevet, og barnefattighedsprosjektet KRAFT! har blitt presentert. Hypotesene som ligger til grunn for forskningen i denne masteroppgaven har også blitt presentert. Videre blir det i kapittel 2 presentert hvilke teoretiske perspektiver som ligger til grunn for analysene i denne oppgaven, for så å vise til tidligere relevant forskning i kapittel 3. De metodologiske tilnærmingene blir redegjort for i kapittel 4, og resultatene presenteres så i kapittel 5. Resultatene drøftes så i lys av de analytiske perspektivene og tidligere forskning i kapittel 6, og avslutningsvis i kapittel 7 beskrives det hvilke implikasjoner oppgaven kan ha for forståelsen av barns tilfredshet, svakheter ved oppgaven og oppsummering av hovedfunnene.

2. Teoretiske perspektiver: Et helhetlig syn på barns tilfredshet

Denne masteroppgaven har et helhetlig syn på barn, og hovedmålet er å prøve å øke forståelsen av hva det er som påvirker barns tilfredshet i hverdagen. Først presenteres begrepene salutogenese, resiliens og mestring som henger nøye sammen ved at de alle innebærer et fokus på helsefremmende prosesser. Disse begrepene er valgt som en overordnet teori da gjennomgående fokus i dette studiet er barns tilfredshet, som i seg selv er å se på hva som er helsefremmende. Det helhetlige perspektivet har fokus på det sosiokulturelle systemet rundt barnet, som i dette studiet blir forsøkt fanget opp av mange ulike uavhengige variabler. Derfor presenteres også Bronfenbrenner sin økologiske modell. På bakgrunn av hypotesene og møtet med empirien, vil følgende analytiske perspektiver derfor være bakteppe for oppgaven.

2.1 Tilfredshet – et helsefremmende perspektiv

Salutogenese er satt sammen fra de latinske ordene *salus* som betyr helse eller sunnhet, og *genesis* som betyr opprinnelse (Grøholt, Sommerschild og Gjærum 1998, 50). Helseperspektivet er i all hovedsak bygget på en grunnleggende dikotomi mellom helse og uhelse, eller frisk og syk. Aron Antonovsky (2012, 27) beskriver heller et kontinuum mellom helse og uhelse, hvor "salutogenese handler om å finne ut hvor på kontinuumet hver enkelt person til enhver tid befinner seg." Med den salutogene tilnærmingen ønsker han, i likhet med dette studiet, at man i stedet for å ha fokus på patologien og hvorfor folk blir syke, heller skal ha fokus på hvorfor folk holder seg friske til tross for ulike stressfaktorer i livet (ibid. 16-17). Med et salutogent perspektiv ser man helhetlig på individet og dets ressurser, og har fokus på normalitetsbegrepet og hva som er "normale" familieprosesser (Solem 2011, 68-69). Hvorfor er det slik at mange mennesker overlever på tross av høy stressbelastning, og i tillegg klarer seg fint? For å svare på dette spørsmålet mente Antonovsky at man må se på menneskets generelle motstandsressurser som hjelper oss å takle hverdagslivets stressfaktorer (Antonovsky 2012, 16-17). Disse motstandsressursene kan for eksempel være god økonomi, et sosialt nettverk hvor man føler en sterk tilhørighet, og høy egostyrke (Langeland 2011; Walseth og Malterud 2004, 65). Hvis disse beskyttelsesfaktorene slår ut risikofaktorene i interaksjon rundt barnet kalles det for salutogene faktorer (Walseth 2009, 26).

I et barns liv kan vi sammenligne motstandsressursene som Antonovksy presenterer, som kan hjelpe til å gi normal fungering under unormale forhold, med begrepet resiliens. *Resiliens*

handler om hvordan noen barn opplever risiko, og allikevel fungerer på en psykososial god måte. På lik linje med det salutogene perspektivet innebærer også resiliens et fokus på helsebringende prosesser. Begrepet resiliens er hentet fra det engelske ordet *resilience*, og har ingen dekkende oversettelse til norsk. Det nærmeste alternative begrepet er kanskje motstandskraft. I motsetning til det å være resilient, handler resiliens om komplekse samspill mellom risikofylte omgivelser og mennesker, og kobler altså egenskapene hos et barn til ulike egenskaper i miljøet rundt barnet. Så for å forstå begrepet resiliens må man finne ut hvordan barna vurderer og opplever sin vanskelige situasjon, og hva de konkret gjør med det (Borge 2010, 11-12). Resiliens handler med andre ord om samspillet mellom risiko og ressurser. Man kan snakke om graden av belastning, hva slags type belastning det er snakk om og på hvilket tidspunkt belastningen forekommer, altså hvor gammel barnet er. Hvis beskyttelsesfaktorene slår ut risikofaktorene kan man snakke om resiliens. Men det betyr ikke at hvis et barn viser resiliens i en situasjon, nødvendigvis vil vise det i andre situasjoner også (Rutter 2006, 1, 4, 10; Rutter 2012, 335, 342).

Det å ha et mestringsperspektiv vil - på lik linje med både salutogenese og resiliens - si å ha fokus på ressurser og ubrukte sider hos en person, istedenfor et sykdomsperspektiv (Grøholt, Sommerschild og Gjørum 1998, 22). Lazarus og Folkman (1984, 141) definerer mestring på følgende måte: "constantly changing cognitive and behavioral efforts to manage specific external and/or internal demands that are appraised as taxing or exceeding the resources of the person." For å forstå mestringsstrategiene til en person må man vite hva vedkommende må takle av stressende situasjoner. Mestring henger på den måten nøye sammen med stress. Videre påpekes det at mestring ikke er knyttet til personlighetstrekk alene, men at det er en transaksjonell prosess mellom person og miljø (Lazarus og Folkman 1984, 142-143).

Mestringsmåtene til et individ er knyttet til tidligere erfaringer og personlighet, men mestring skjer også i interaksjon med de nære omgivelser og normene i samfunnet, og ikke bare på individuelt plan (Kokkinn 2005, 88, 180). Dette kan knyttes til det økologiske perspektivet som blir presentert under. Mestring er ikke en løsning i den forstand at man kan kvitte seg med et problem, men heller en realistisk erkjennelse av at man kan lære seg å leve med problemet slik at det ikke blir en konstant stressfaktor. Mestring handler med andre ord om å løse situasjoner, og denne oppgaven undersøker om barna opplever at de trives på tross av at mange av dem lever i lavinntektsfamilier. Dette læringsfokuset gjør at mestring er noe annet enn resiliens. En annen forskjell er at resiliens er uløselig bundet til risiko, mens for å vise

mestring behøver man ikke nødvendigvis å være utsatt for risiko. Det å mestre hverdagen og problemene sine er noe alle kan bli bedre til. Mens man ikke kan snakke om nøytral eller negativ resiliens, kan man mestre eller håndtere noe dårlig, nøytralt eller negativt (Borge 2010, 16).

2.2 Bronfenbrenner sin økologiske modell

Barn påvirker og blir påvirket av de ulike sosiale og kulturelle sammenhenger som de inngår i (Tetzchner 2001, 19), så for å kunne si noe om deres tilfredshet blir det i dette studiet derfor også sett på faktorene i miljøet rundt barna. Barns oppvekstmiljø beskrives av Uri Bronfenbrenner som en økologisk modell med fire relaterte systemer. Det økologiske perspektivet fokuserer på menneskelige utviklingsprosesser (Bronfenbrenner 1979, 22-26), og har et holistisk fokus på barns utvikling og helse (Solem 2013, 63, 68). *Mikrosystemet* består av barnets nære, daglige relasjoner som for eksempel foreldre, søsken, andre slektninger som besteforeldre som bor i nærheten, barnehage, naboer osv. Forholdene eller forbindelsene mellom disse mikrosystemene (to eller flere; som for eksempel forholdet mellom hjemmet, skolen og jevnaldrende) som barnet aktivt deltar i, heter *mesosystemet*. *Eksosystemet* er de sosiale sammenhenger som barnet ikke aktivt deltar i/er en del av, men allikevel blir påvirket av. Eksempler på det er foreldrenes arbeidsplass og sosiale nettverk, fjernere slektninger osv. *Makrosystemet* går på samfunnsnivå, og gjelder dets institusjoner for eksempel regjeringen, staten, offentlige tjenester. Det omfatter lover, normer, regler og verdier som har betydning for de andre systemene (Bronfenbrenner 1979, 22-26; Tetzchner 2001, 19).

Disse systemene påvirker hverandre, om enn i ulik grad. Det som skjer innenfor ett system, henger sammen med det som skjer i de andre. Det er den gjensidige påvirkningen av disse fire systemene til sammen som utgjør det enkeltes barns unike oppvekstmiljø. Over tid vil det skje endringer innenfor hvert system og forholdet mellom dem som vil få konsekvenser for barnet, og dette vil aldri være likt fra ett barn til et annet (Tetzchner 2001, 19). Selv om to barn vokser opp på det samme tettstedet (felles makromiljø), går i samme barnehage (felles mesosystem), og foreldrene jobber samme sted (felles eksosystem) og i tillegg er naboer (felles mikrosystem) vil deres unike oppvekstmiljø allikevel være forskjellig. Disse barna kunne ha vært søsken oppdratt i samme familie, og de ville fortsatt hatt en ulik virkelighetsoppfatning. Dette er nettopp på grunn av at systemene er i konstant endring; det er forskjell på barn nummer én og barn nummer to, om barnet er gutt eller jente, hvor god økonomi foreldrene har, samfunnet er stadig i utvikling og så videre.

I tillegg til disse fire opprinnelige systemene har det i senere versjoner av denne modellen kommet et femte system som blir kalt *tidssystemet* hvor det tas hensyn til en personlig tidslinje, en historisk tidslinje og en generasjonslinje. Det er naturlig at man har et tidsaspekt i enhver prosessmodell, da en prosess blant annet kjennetegnes ved at den foregår over tid. I den personlige tidslinjen tas det hensyn til mennesket som dynamisk gjennom eget liv; altså i stadig endring fra fødsel til død. Videre betraktes mennesket i kontekst med den historiske epoken der hans/hennes livsløp foregår, samt hvilken plassering vedkommende har i slekten eller generasjonen. Generasjonslinjen kan også se på i hvilken kohort en person er fra (Gulbrandsen 2006b, 64-65).

3. Tidligere empiriske funn om barns tilfredshet

I dette kapitlet blir tidligere forskning knyttet opp til barns tilfredshet presentert, med særlig fokus på forskningsvariabelen fattigdom. Definisjonen på fattigdom, omfanget, og hvem som er særlig utsatt i Norge, og foreldres strategier for å skjerme barna fra en vanskelig økonomisk hverdag, blir beskrevet. Videre blir også noe forskning knyttet til de to andre forskningsvariablene kjønn og etnisitet presentert. Det finnes mye forskning på kjønnsperspektivet, men fokus vil her være på hvordan kjønnsperspektivet påvirker barns tilfredshet.

3.1 Fattigdom påvirker barns tilfredshet

Forskning på hvordan barn i Storbritannia har det, viser hvordan de blir påvirket av fattigdom (Bradshaw 2011, 27). De snakker om barns "well-being" som kan oversettes med barns velvære eller trivsel (tilfredshet). Forskningen viser at fattige barn har færre materielle goder, de har høyere dødelighet og sykelighet, deres aktiviteter og muligheter er begrenset, de har større sjanse for å få en psykisk lidelse, og de har høyere sjanse for å bo med dårligere boligstandard, og i fattige nabolag. "Poverty in childhood has very strong associations with poor well-becoming. Child poverty is thus a very powerful indicator of the well-being of children." (ibid. 28). Bradshaw (2011, 28) argumenterer for at et av de beste målene på en regjerings suksess er i hvilken grad barn er beskyttet mot fattigdom, og understreker at vi som voksne har et moralsk og juridisk ansvar overfor barnas rett til ikke å vokse opp i fattigdom. I tillegg vil barnefattigdom i det lange løp ha store samfunnsøkonomiske konsekvenser. I en årlig spørreundersøkelse i Storbritannia som Bradshaw presenterer (2011, 93-94) blir barn mellom 11-15 år spurt om deres følelser rundt skolearbeid, utseende, familie, venner og livet generelt. Resultatene indikerer at den subjektive tilfredsheten ikke varierer mye med hensyn til de vanlige sosioøkonomiske faktorene, men at forhold til familien og venner, samt valgene barna har, er av størst betydning for deres tilfredshet (ibid. 89, 94). Denne subjektive tilfredsheten kan sammenlignes med begrepet *tilfredshet* i denne masteroppgaven.

Agnes Andenæs (2004, 26) redegjør for hvordan dårlig økonomi ikke bare påvirker mulighetene til å kjøpe det andre har, men dessuten hvordan det influerer selvforståelsen ved at man havner på utsiden av det livet som andre tar for gitt. Hun viser til forskning som peker på at fattigdom er noe mange føler at de må skjule for omverden, og at det kan oppleves som en psykologisk tilstand preget av skam, tap av verdighet og manglende personlig kontroll. Peter Townsend (1979, 31) definerer fattigdom på følgende måte:

Poverty is understood objectively rather than subjectively. Individuals, families and groups in the population can be said to be in poverty when they lack the resources to obtain the types of diet, participate in the activities and have the living conditions and amenities which are customary, or are at least widely encouraged or approved, in the societies to which they belong. Their resources are so seriously below those commanded by the average individual or family that they are, in effect, excluded from ordinary living patterns, customs and activities.

Den vanligste måten å måle fattigdom på er å ta utgangspunkt i inntektsfordelingen i samfunnet, og sette fattigdomsgrensen ved inntekter lavere enn 50-60 prosent av medianinntekten (Fløtten, Skog Hansen og Kavli 2009, 6). OECD-skalaen (Organisation for Economic Co-operation and Development) setter grensen ved inntekter etter skatt som ligger under 50 prosent av medianinntekten i tre sammenhengende år, mens EU setter grensen ved 60 prosent. Statistisk sentralbyrå sin generelle definisjon på fattigdom er "å ha manglende mulighet til å leve et fullverdig liv." (Husby, 2011). De skiller mellom absolutt fattigdom og relativ fattigdom. *Absolutt fattigdom* innebærer at man mangler de mest grunnleggende tingene som mat, bolig, klær, et minimum av helsetjenester og grunnutdanning. I Norge snakker vi om *relativ fattigdom* hvor det ikke bare er snakk om overlevelse og tilfredsstillelse av grunnleggende behov, men hvor levestandarden blir målt i forhold til samfunnet vårt. Noen er altså relativt sett dårligere stilt sammenlignet med andre innenfor det samme samfunnet. Relativ fattigdom fører til ekskludering fra deltakelse i samfunnet (ibid.).

I husholdninger der hovedinntektstakeren er enslig forsørger er nesten halvparten av alle barn inntektsfattige (hvis man benytter OECD-skalaen på 50 %). Enslige forsørgere har 18 % høyere sannsynlighet for å komme i betalingsvansker enn par over 40 år med og uten barn (Poppe og Borgeraas 1992, 49). Solem (2013, 63) viser til en overvekt av enslige mødre blant foreldrene til barn tilknyttet barne- og ungdomspsykiatrien, og at de oftere er arbeidsledige, har lavere utdanning, og har mindre sosialt nettverk enn foreldrene i kontrollgruppen. På den andre siden viser hun til forskning som viser at enslige fedre generelt har høyere inntekt, mer stabil tilknytning til arbeidsmarkedet, og et større nettverk enn enslige mødre. Det er videre viktig å være klar over at miljømessige risikofaktorer som en vanskelig sosioøkonomisk situasjon, liten sosial støtte fra familie og venner, og foreldrekonflikter bidrar til problemfylt utvikling for barn.

I følge Jon Epland (2001, 28) tilhører 59 % av barna med vedvarende lav inntekt, husholdninger der de voksne har en svak tilknytning til arbeidsmarkedet. Svært mange av de fattige barna bor i hushold som mottar sosialhjelp og/eller hushold som har mer enn halvparten av inntekten sin fra offentlige overføringer. Denne kraftige økningen i barnefattighetsraten skjer samtidig som de økonomiske konjunkturer i samfunnet stadig blir bedre, og Norge ligger høyt på statistikken i undersøkelser av lykke og tilfredshet i livet (Anderson m.fl. 2009, 24). Norge har høy sysselsetting, og lav inntektsulikhet sammenlignet med andre land (Fløtten, Skog Hansen og Kavli 2009, 6).

Forskning viser at foreldre rapporterer om vanskeligere levekår enn barna deres gjør, som kan indikere at foreldrene til en viss grad klarer å skjerme barna sine fra konsekvensene av en vanskelig økonomisk situasjon. Den moderne barndommen består både av å ha tilgang til aktiviteter, og materielle gjenstander på og utenfor skolen. For å kunne være med på disse tingene må foreldre betale medlemskontingenter, årsavgifter, utstyr, reiseutgifter og turer. I tillegg koster den uorganiserte fritiden mye på grunn av trender i leker, elektroniske spill, data, mobiltelefon, klær, bursdagsselskaper og kino. For å kunne være med i barneflokkene og for å forhindre å bli satt utenfor, er det svært viktig å følge med på disse tingene (Thorød 2006, 7). Foreldrenes økonomi har altså svært mye å si for barnas tilfredshet.

Det er viktig for foreldrene at barna har en "normal" barndom, og forskning viser at foreldrene har en del spesifikke strategier for å lykkes med det. Disse strategiene går blant annet på at barna skal være så like andre som mulig selv når økonomien setter grenser. Foreldrene disponerer derfor pengene til det beste for barna, og søker eventuelt tilgang fra andre kilder som familie, venner og sosialtjenesten/barnevernet når pengene ikke strekker til. De gjør klare prioriteringer av barnas behov, da det er begrensninger for hva foreldrene kan bekoste av barnas ønsker. De benytter seg derfor av arving av klær, utsalg/bruktkjøp, og gratis/rimelige aktiviteter som for eksempel er organisert av det offentlige hjelpeapparatet. I tillegg gir de barna verktøy for å mestre det faktum at det er ulikhet, slik at de kan leve med det. Barna må derfor være med å bidra økonomisk slik at de lærer pengenes verdi, og hvordan prioritere med knappe midler. Foreldrene er i de fleste tilfeller også åpne om deres økonomiske situasjon til barna, da det blir viktig å gi dem begrunnelser. Samtidig som denne åpenheten ikke må skape unødig bekymring hos barna. Resultatene fra studien viser at barn i lavinntektsfamilier oftere opplever å bli ertet og mobbet, de deltar mindre i organiserte fritidsaktiviteter, de har færre forbruksartikler, og tar sjeldnere med seg venner hjem enn barn

flest. Derimot skiller de seg ikke ut på følgende områder: trivsel på skolen, antall venner, relasjon til lærere og medelever, samt helsesituasjon (Thorød 2007, 8, 12).

Maren Nielsen (2007, 6) utforsker barn som aktører og sosiale deltakere i sitt miljø, og belyser hvordan barna blir påvirket av familiens økonomiske situasjon. Resultatene fra hennes studie viser at familiens tilgjengelige økonomiske ressurser inngår i en kompleks sammenheng som påvirker konstruksjonen av barnas mening. Barna forholder seg til familiens økonomi i sin hverdag, men ikke som et enkeltstående fenomen. I Norge vil mangel på penger i stor grad handle om å mangle det andre barn har. Økonomi kan på den måten få stor betydning for barnas mulighet for deltakelse med andre barn på ulike arenaer (Backe-Hansen 2004, s. 31).

3.2 Kjønnsperspektiv

En spørreundersøkelse blant barn på 11, 13 og 15 år som gjennomføres hvert fjerde år viser at over 80 prosent av barna i Storbritannia er over gjennomsnittlig tilfredse med livet, og gutters subjektive tilfredshet er høyere enn jenters (87,7 % av guttene versus 81,5 % blant jentene). Det er også en signifikant forskjell på barnas alder og deres tilfredshet, hvor de yngste barna er mer tilfredse enn de eldste (11 år: 87,7 %, 13 år: 84,4 % og 15 år: 81,9 %) (Bradshaw 2011, 89). McAuley og Rose (2010, 190) viser også at kjønn er statistisk signifikant i forhold til barns tilfredshet i en annen britisk undersøkelse blant 10-15-åringene, hvor jenter har lavere tilfredshet enn gutter.

I hovedoppgaven til Eirin Ulleberg Hansen (1999, 93) finner hun at menn har høyere selvoppfatning enn kvinner; som bekrefter en rekke tidligere undersøkelser som har vist at menn oftere enn kvinner gir uttrykk for å ha en god selvoppfatning. Resultatene hennes viser også at mennene definerer sin egen mestringskapasitet som høyere enn det kvinnene gjør, og at de ser på seg selv mer i retning av et aktørperspektiv, enn et brikkeperspektiv. Med det mener hun at mennene, i høyere grad enn kvinnene, ser på seg selv som frie, handlende og selvbestemmende individer (aktørperspektivet) enn ansvarsfrie individer uten mulighet til å påvirke sine omgivelser (brikkeperspektivet). Menn er altså mer indrestyrt enn ytrestyrt. (ibid. 49, 92-93). Dette på tross av at flere jenter enn gutter fullfører videregående skole, de får bedre karakterer enn guttene, de har bedre leseferdigheter, de har lavere strykprosent, flere studenter er jenter, og flere jenter har høyere utdanning enn guttene (Madssen 2011).

Fokus på kjønnsperspektivets påvirkning på barns tilfredshet er viktig i denne masteroppgaven da ressurser, muligheter og plikter er fordelt forskjellig mellom mennesker i et samfunn avhengig av hva slags kjønn de er (Oltedal 2013, 13).

I et samfunn som vårt der kjønn fungerer som et av de sentrale organiserende prinsippene, vil barns og voksnes erfaringer kontinuerlig "kjønnes" ved at de møter ulike forventninger og reaksjoner på sine gjøre- og væremåter avhengig av om vedkommende er gutt eller jente, mann eller kvinne. (Gulbrandsen 2006a, 268).

Når vi vet at vi bare i kraft av hvilket kjønn vi er, blir behandlet ulikt og får ulike muligheter, er det interessant å spørre seg om det kan resultere i forskjeller på tilfredsheten mellom menn og kvinner, eller gutter og jenter. Hvis vi bevisst kjønnskategoriserer hverandre, hvordan påvirker det hverdagen vår, og hvordan skal vi klare å synliggjøre våre kjønnede praksiser (Oltedal 2013, 13)? Hanne Haavind (2000, 157) påpeker at kjønn ikke er noe som sitter i hvert enkelt menneske, men noe som utspiller seg mellom mennesker. Analyser av kjønn i samspill baserer seg både på at menn og kvinner plasserer seg ulikt i sosiale sammenhenger, i tillegg til at de er plassert ulikt i utgangspunktet: "kjønn skapes, vedlikeholdes og endres i relasjoner mellom mennesker." (ibid. 158). Forskning viser at foreldre og andre voksne personer har ulike kulturelt kjønnede forventninger i møte med barn utfra om de er jenter eller gutter. De kjønnsrelaterte egenskapene som den voksne har en idé om, farger med andre ord opplevelsen av barnet. På den måten kan man ikke ta for gitt at en gutt er sånn eller sånn i kraft av biologien alene, men fordi han gjennom sosiale organiseringer og kulturelle føringer i utallige samspillsituasjoner gjennom oppveksten har blitt vist "riktig retning" på veien fremover, som i tillegg bidrar til barnets selv-konstruksjoner (Gulbrandsen 2006a, 264-265).

Man opplever kjønn på flere nivåer (biologisk, subjektivt, sosialt, kulturelt osv.), og det påvirker både hvordan man fortolker erfaringer, føler og tenker. Kompleksiteten i det å være menneske kan beskrives på én måte ved å snakke om kroppsliggjorte kjønnede erfaringer, fordi det ikke er mulig å snakke om kjønn som en sannhet, eller på en generell og overordnet måte. Det er samtidig viktig å være klar over at vi er mer enn bare kjønn; vi identifiseres også ved hjelp av blant annet alder, klasse, etnisitet, geografisk tilhørighet (Gulbrandsen 2006a, 268; Oltedal 2013, 194). Denne måten å beskrive helhetsorientert sosialt arbeid på kalles interseksjonell, hvor fokus er på at alt henger sammen, og det kan knyttes til det sosiokulturelle perspektivet i dette studiet. utfordringen blir å vite hvor man skal starte

kunnskapsinnhenting fra, og på den måten finne ut hva det er som er mest betydningsfullt for dem det gjelder (Oltedal 2013, 194).

3.3 Etnisitet

En av de store endringene de siste tiårene i det norske samfunnet er at Norge har fått en multi-etnisk befolkning; 12,2 prosent av befolkningen hadde ved inngangen av 2011 enten innvandret selv eller blitt født i Norge av innvandrerforeldre (Myhre 2011). Innvandrerbarn er overrepresentert blant gruppen barn med vedvarende lavinntekt; fire av ti fattige barn har innvandrerbakgrunn (Herud og Naper 2012). Epland (2001, 28; Epland og Kirkeberg 2011, 50) beskriver også innvandrerbarn som en overrepresentert gruppe når han identifiserer vedvarende lav inntekt. På bakgrunn av dette er det svært viktig å undersøke om etnisitet påvirker barnas tilfredshet i dette studiet.

Ungdom fra familier med dårlig råd i Oslo oppgir sjeldnere forventninger om å bli lykkelige enn ungdom flest i Oslo (uavhengig av kjønn), og det å ha innvandrerbakgrunn reduserer forventningen om lykke ytterligere (Sletten 2011, 50). Første generasjons innvandrere, samt de med blandet bakgrunn er mer plaget av psykiske problemer og bekymringer. De som kommer best ut på psykisk helse er norsk ungdom og andre generasjons innvandrere (Øia 2007, 151). Men det er en ressurs i skolesammenheng å ha innvandrerbakgrunn, da innvandrerbarn trives bedre på skolen og har større tillit til lærerne enn norsk-etniske barn (Øia, Skevik Grødem og Krange 2006, 8; Øia 2007, 151), på tross av at de i snitt får dårligere karakterer i en rekke fag (Øia 2007, 150). Skolen fremstår dermed som en viktig arena for integrering, og mest sannsynlig en arena for bedre tilfredshet. Annen forskning viser at den dårlige familieøkonomien oftere merkes av innvandrerbarna enn andre, gjennom at foreldrene ikke har råd til å gi dem penger til aktiviteter. Samtidig oppgir de en bedre opplevelse av familieøkonomien enn de fattige norske barna (Øia, Skevik Grødem og Krange 2006, 8).

Ifølge Seim og Larsen (2011, 9) er det fem grupper barn som har stor risiko for å vokse opp i familier med vedvarende fattigdom: 1) Familier som er avhengig av trygdeytelser eller sosialhjelp for eksempel på grunn av arbeidsledighet eller helseproblemer, 2) Familier med mange barn, 3) Enslige foreldre, 4) Familier med innvandrerbakgrunn (spesielt ikke-vestlig bakgrunn), og 5) Unge på 18 år i etableringsfasen. Skolen som prosjektet og masteroppgaven skal ha fokus på ligger i et område med en høy andel av minoriteter, og forskning i Norge viser at etniske minoriteter har lavere sysselsetting enn befolkningen for øvrig (Fløtten, Skog

Hansen og Kavli 2009, 16). Det er altså høy sannsynlighet for at mange mottar trygdeytelser eller sosialhjelp (vi vet at det er mange som mottar kvalifiseringsstønad), både fordi de har lavere sysselsetting enn befolkningen for øvrig (ibid. 16), men også fordi innvandrerfamilier ofte har mange barn som også er en risikofaktor i forhold til vedvarende fattigdom (Epland og Kirkeberg 2012, 50).

4. Metodologiske tilnærminger

I dette kapittelet beskrives først forskningsdesignet og utvalget til dette studiet, så hvordan det elektroniske spørreskjemaet ble utarbeidet. Videre blir de forskningsetiske spørsmålene beskrevet, og hvordan kvaliteten på spørreundersøkelsen i denne oppgaven er vurdert ved hjelp av reliabilitet og validitet. Til slutt beskrives de ulike analysemetoder som benyttes i dette studiet.

Hypotesene som undersøkes i dette studiet er som tidligere vist: 1. Familiens økonomi har betydning for barns tilfredshet. Jo bedre økonomi foreldrene har, desto høyere tilfredshet har barna deres. 2. Gutter er mer tilfredse enn jenter, og 3. Etnisk norske barn har høyere tilfredshet enn ikke-etnisk norske barn.

4.1 Forskningsdesign

Man skiller mellom kvantitativ og kvalitativ metode som forskningsstrategi, hvor den førstnevnte er basert på talldata som gjerne blir statistisk analysert, mens den sistnevnte er basert på tekstdata. *Kvantitativ* metode beskriver virkeligheten i tall og tabeller, mens *kvalitativ* metode beskriver den ved hjelp av tekst for eksempel fra et intervju (Ringdal 2009, 22, 92). I denne masteroppgaven ble det valgt å benytte en kvantitativ metode for å få frem et større utvalg sine meninger om dette temaet, og hvor tanken var at det igjen kunne være til stor hjelp når barnefattighedsprosjektet (side 8 i denne oppgaven) eventuelt skulle jobbe videre med denne skolen. I tillegg foreligger det ifølge Sletten (2011), som tidligere vist, flere kvalitative enn kvantitative studier på dette temaet. Spørreundersøkelsen knyttet til denne masteroppgaven ble svart på av mange analyseenheter på ett tidspunkt, og kan derfor ses på som et tverrsnittdesign. *Tverrsnittdesign* er et tidsdesign som bare er egnet til å gi et øyeblikksbilde. Spørreundersøkelse er en vanlig tverrsnittundersøkelse som har til hensikt å samle inn kvantitative data basert på et stort, representativt utvalg. Basert på datamaterialet kan man statistisk beskrive populasjonen utvalget er trukket fra (Ringdal 2009, 127-128).

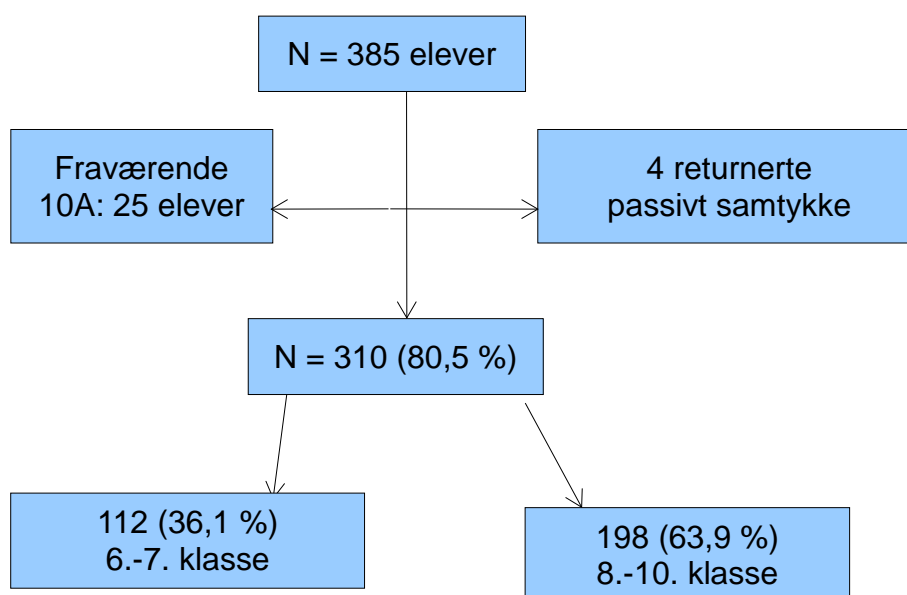
4.2 Utvalg

Som tidligere vist er dette studiet en del av det større barnefattighedsprosjektet KRAFT! i Bærum kommune, som hadde som målsetting å forebygge og bekjempe barnefattigdom i kommunen ved å styrke foreldrenes mestringmuligheter i en hverdag preget av krav om deltakelse og prioriteringer (Zambon m.fl. 2012, 4). For å undersøke hypotesene i dette studiet ble det foretatt en kvantitativ undersøkelse på en barne- og ungdomsskole med ca. 800 elever

i Bærum. Skolen ble valgt etter at prosjektgruppen fant ut hvor i Bærum de forskjellige deltakerne i kvalifiseringsprogrammet bodde, og på hvilken skole majoriteten av barna til disse deltakerne gikk. Elevene som svarte på undersøkelsen gikk i 6.- 10. klasse (15 klasser totalt), altså cirka halvparten av elevene på skolen totalt. Undersøkelsen ble foretatt i diverse datarom på skolen i skoletiden den 6.-, 7.- og 11. juni 2012. Klasse 10A besvarte ikke undersøkelsen på grunn av eksamener og en skoletur som gjorde at de ikke var på skolen i tiden hvor undersøkelsen ble gjennomført, og i etterkant av dette var ferdig på skolen. I tillegg var det totalt 46 personer jevnt fordelt på de resterende 14 klassene som ikke var til stede da spørreundersøkelsen ble gjennomført (grunnet sykdom eller lignende). Totalt 310 elever blant 6.- 10. klassene svarte av 385 mulige, som gir en svarprosent på 80,5 %. 112 av elevene, 36,1 %, gikk i 6.- 7. klasse, mens de resterende 198, 63,9 %, gikk i 8.- 10. klasse.

Det er viktig å tenke over på hvilken måte et utvalg trekkes på, for at utvalget skal kunne være representativt for populasjonen den er trukket fra. Hovedgrunnen for at utvalgsteknikk er viktig er fordi mennesker er forskjellige, og denne heterogeniteten må man være klar over som forsker (Ringdal 2009, 185). *Populasjonen* vil i spørreundersøkelsen tilknyttet dette studiet dreie seg om de personene undersøkelsen skal si noe om, altså elevene i 6.- 10. klasse. Med en svarprosent på over 80 % kan man generalisere resultatene til elevgruppen på skolen datamaterialet er hentet fra. Om resultatene kan generaliseres til andre skoler i Bærum Kommune eller Norge forøvrig vil bli diskutert videre i drøftingskapittelet.

Tabell 4.1 Utvalg

Det å intervju barn kan være spesielt utfordrende med tanke på forståelse, evne til refleksjon, og holde interessen/oppmerksomheten lenge nok til å fullføre et intervju. Siden det ble benyttet selvutfyllingsskjemaer kunne disse utfordringene bli enda mer kompliserte, og det ble derfor besluttet at det kun var elevene fra 6.- 10. trinn som skulle være med i undersøkelsen. Spørreskjemaene ble altså gitt til alle elevene på disse trinnene, og ikke bare de som mottar kvalifiseringsstønad eller andre former for økonomisk hjelp. Dette var viktig både for å få frem de eventuelle forskjellene mellom *alle* de ulike familienes opplevelse av sin hverdag (i motsetning til bare de familiene med dårlig råd), men også i forhold til anonymitet rundt studiet. Ved å benytte selvutfyllingsskjema som metode var det ønskelig å gjøre studiet så kostnadsfritt som mulig, og nå ut til flere enn det som hadde vært mulig hvis det hadde blitt benyttet metoder som for eksempel besøksintervju eller telefonintervju.

4.3 Spørreskjemaet Unges hverdagsliv

Ved utarbeidingen av det elektroniske spørreskjemaet til dette studiet, ble det hovedsakelig benyttet et allerede ferdigutviklet spørreskjema fra *Ung i Oslo*-undersøkelsen fra 2006 som Sletten (2011) sin avhandling blant annet er basert på. *Spørreundersøkelser* blir definert som "en systematisk metode å samle inn data fra et utvalg personer for å gi en statistisk beskrivelse av den populasjonen utvalget er hentet fra." (Ringdal 2009, 167). Det ble i tillegg supplert med noen spørsmål eller presiseringer basert på tidligere forskning og teori, knyttet til behovet i barnefattigdomsprosjektet. Det ga trygghet at de fleste spørsmålene var brukt tidligere, og fungerte i så stor skala. Sletten (2011) sin undersøkelse var svært omfattende, og målgruppen var ungdom i 9.- og 10. klasse på ungdomsskolen, samt første klasse (grunnfag) på videregående. Målgruppen for denne undersøkelsen derimot var elevene i 6.- 10. klasse, i tillegg til at skolen som tidligere skrevet ligger i et område med en høy prosent av minoriteter. Det var derfor svært viktig ved utarbeidelsen av spørreskjemaet at språket ble gjort mer lettfattelig og enkelt slik at språknivået ikke ble til hinder for de yngste barna og de med innvandrerbakgrunn. Spørsmålene var av samme grunn så korte som mulig.

Det ble i hovedsak benyttet lukkede spørsmål, som er spørsmål med faste svaralternativer. Vurderingsspørsmålene ble stilt med et Likert-format med en gradert vurdering av påstander (Ringdal 2009, 178-179) som i denne undersøkelsen i hovedsak hadde 5-7 svarkategorier, med en nøytral midtkategori som for eksempel "Verken godt eller dårlig"/"Verken enig eller uenig". Når elevene bes om å ta stilling til påstander om saksforhold kalles det for vurderingsspørsmål (Ringdal 2009, 183). Antall spørsmål ble også kortet ned fra 71 som det

var i *Ung i Oslo*-undersøkelsen, til 32 i denne undersøkelsen. Spørreundersøkelsen ble laget i dataprogrammet Questback som er Europas ledende tilbyder av spørreundersøkelser². Spørsmålene ble delt inn i følgende temaer: personalia, økonomi, utdanning/fremtid, familie/venner, bolig/nabolag, fritid. Spørreskjemaet ligger vedlagt på slutten av oppgaven (vedlegg 3).

Prosjektgruppen hadde i forkant av undersøkelsen flere møter med rektor og undervisningsinspektør, samt et møte med FAU. Spørreundersøkelsen ble meldt inn til norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD), i tillegg til at alle foreldrene på skolen mottok informasjonsbrev som ranselpost hvor de hadde muligheten til å takke nei til at deres barn skulle svare på undersøkelsen. Dette *passive samtykket* ligger også vedlagt (vedlegg 1). Lærerne ga tilbakemelding om at det ble levert fire slipper fra foreldre som takket nei.

På grunn av en feilinnstilling i Questback kunne elevene gjennomføre spørreundersøkelsen før alle spørsmålene var besvart. De kunne altså glemme eller la være å svare på et spørsmål uten at de ble gjort oppmerksomme på det før de avsluttet undersøkelsen. Dette førte til at en del av spørsmålene ikke ble svart på, og da resultatene ble lagt inn i SPSS i etterkant av undersøkelsen ble dette interne bortfallet stående som 0 eller "missing" der. SPSS er et dataprogram hvor man kan analysere kvantitative data. På de spørsmålene det var mulig ble svarene endret (for eksempel om de gikk i 6.- 7.klasse eller 8.- 10.klasse ut fra hvilken dag undersøkelsen var besvart). Internt bortfall ("missing values") kan svekke utvalgets representativitet, fordi det blir hull i datamatriksen for hver person som unnlater å svare på et spørsmål. Men situasjonen er uproblematisk så lenge disse hullene er tilfeldige og ikke for mange (Ringdal 2009, 233). "Vet ikke"-svar oppfattes ofte også som internt bortfall fordi det sier like lite om hva en person mener om et spørsmål, som om han/hun ikke svarte på det i det hele tatt. I datamaterialet i denne oppgaven er det lite internt bortfall (se resultatkapittelet). Både manglende svar og "vet ikke"-svar er lagt inn som internt bortfall eller det SPSS kaller for "Discrete missing values".

4.4 Forskningsetiske spørsmål

"Forskningsetikk er de grunnleggende moralnormene for vitenskapelig praksis." (Ringdal 2009, 423). Ny forskning bør tjene både vitenskapelige og menneskelige interesser (Kvale og Brinkmann 2010, 80), og originalitet står som en sentral verdi i forskning ved at

² www.questback.no (14.02.13).

vitenskapelige arbeider bør øke vår kunnskap og være nyskapende (Ringdal 2009, 424). I oppstartfasen av denne oppgaven måtte det derfor reises spørsmålet om temaet om hva som påvirker barns tilfredshet ville bringe noe nytt til samfunnet.

Det å gi ut spørreskjemaet til alle elevene hindret at det ble gjort forskjell på respondentene, siden alle svarte på lik linje. Men det er likevel viktig å tenke gjennom om fokuset i skjemaet kunne ha noen uheldige ringvirkninger på elevene. Det at barna for eksempel fylte ut skjemaene i en time på skolen sikret antageligvis høyere svarprosent (enn hvis de skulle gjøre det på egen hånd), men det kan også være uheldig i forhold til hva de svarte da andre elever og en eller to NAV-ansatte var i umiddelbar nærhet. Selv om elevene fikk tydelig beskjed om at de skulle svare hver for seg, var det likevel mulig å titte på hverandres dataskjermer, og flere "samarbeidet"/hjalp hverandre under undersøkelsen. Det kan også påvirke frivilligheten, da noen elever kanskje opplevde at de måtte delta for å ikke skille seg ut fra de andre elevene, eller i redsel for å bli mislikt av læreren eller lignende. I tillegg kan det hende svarene hadde blitt annerledes hvis de hadde fått med seg skjemaet hjem istedenfor, og hadde fått bedre tid til å tenke nøyere gjennom spørreskjemaet. Videre var det viktig å tenke over at det var sensitive temaer som ble undersøkt, hvor blant annet familiens økonomi kan være et vanskelig tema for barn å svare på.

De *Forskningsetiske retningslinjene for samfunnsvitenskap, jus og humaniora* "er utarbeidet for å hjelpe forskere og forskersamfunnet med å reflektere over sine etiske oppfatninger og holdninger, bli bevisst normkonflikter, styrke godt skjønn og evnen til å treffe velbegrunnede valg mellom motstridende hensyn."³ Disse retningslinjene var det viktig å benytte gjennom hele forskningsprosessen knyttet til dette studiet. Det står blant annet at informert samtykke fra forsøkspersonene må innhentes på en forsvarlig måte, og alle persondata må anonymiseres tilstrekkelig slik at et adekvat personvern er sikret⁴. Spørreundersøkelsen i denne oppgaven etterspør ingen personopplysninger som er mulig å føre tilbake til person, og sikrer på den måten anonymitet. Prosjektet ble meldt inn til personvernombudet for forskning, norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD), som etter en gjennomgang fant ut at det ikke medførte meldeplikt eller konsesjonsplikt etter personopplysningslovens §§ 31 og 33 (se

³ <http://www.etikkom.no/no/Forskningsetikk/Etiske-retningslinjer/Samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora/>, 2009 (27.11.11).

⁴ <http://www.etikkom.no/no/Forskningsetikk/Etiske-retningslinjer/Forskningsetisk-sjekkliste/>, 2009 (27.11.11). Gjengitt fra publikasjonen *Forskningsetisk veileder*, utgitt av Den nasjonale forskningsetiske komité for naturvitenskap og teknologi (NENT) i 1992.

vedlegg 2). Som tidligere beskrevet ble det på tross av dette valgt å sende ut et passivt samtykke til foreldrene hvor de hadde muligheten til å takke nei til at deres barn skulle være med i denne undersøkelsen (vedlegg 1).

4.5 Reliabilitet og validitet

To kriterier som kan benyttes til å vurdere kvaliteten på spørreundersøkelsen i denne oppgaven er basert på reliabilitet og validitet. Hvis gjentatte målinger med samme måleinstrument gir samme resultat kan en snakke om høy *reliabilitet* eller pålitelighet, og hvis en faktisk måler det en vil måle kan man snakke om *validitet* eller gyldighet. Man må ha høy reliabilitet for å muliggjøre høy validitet. Tilfeldige målefeil påvirker reliabiliteten, mens dataenes validitet blir direkte påvirket av systematiske målefeil (Ringdal 2009, 85-86).

Formulering av spørsmålene i en undersøkelse kan påvirke reliabiliteten. En teknikk for å vurdere reliabilitet er graden av verdienes interne konsistens innenfor hver av variablene. Den interne konsistensen måles med Cronbachs alpha, og analysen bestemmer om verdiene bør beholdes eller forkastes for å få en ønskelig alphaverdi (Ringdal 2009, 87, 331). På den måten får man et mål på hvor godt den verdien man har laget samsvarer med en annen verdi som skal måle det samme begrepet, men som er konstruert basert på andre enkeltvariabler. Alphakoeffisienten beskriver om den aktuelle verdien kan sies å gi et måleresultat som er generaliserbart (Skog 1998, 95). Cronbachs alpha blir presentert videre i resultat-kapittelet.

For å redusere sjansen for feilkilder i denne undersøkelsen ble flere av spørsmålene om det samme temaet stilt med varierende spørsmålsformuleringer. I tillegg gikk Likert-skalaen både fra "Svært dårlig" til "Svært godt", og fra "Svært godt" til "Svært dårlig" (eller lignende), for å kunne kontrollere om respondentene var konsekvente i svarene sine. Kristen Ringdal (2009, 331) omtaler denne systematiske målefeilen for enighetssyndromet eller "Ja"-effekten hvor noen personer har en tendens til å svare i samme retning på alle spørsmål uten å se på meningsinnholdet. Et eksempel på dette er å svare "Ja" på alle "Ja/Nei"-spørsmål. Denne feilkilden ble også redusert ved at spørsmålene i denne undersøkelse var basert på spørsmål fra en tidligere undersøkelse, og på den måten allerede var kvalitetssikret.

En kan stille seg spørsmålet om hvor reliable barn er som informanter, spesielt de som gikk i 6.- og 7. klasse. Prosjektgruppen var i forkant av undersøkelsen klar over at det kanskje kom til å bli vanskelig for de yngste å svare på en del av spørsmålene. Derfor var et av

spørsmålene om de gikk i 6.- 7. klasse eller 8.- 10. klasse, nettopp for å kunne ha muligheten til å undersøke resultatene etter å ha skilt ut de yngste fra datamaterialet. Denne hypotesen viste seg å være riktig da det under spørreundersøkelsen ble klart at det var en del av spørsmålsformuleringene spesielt de yngste ikke forsto, og det ble brukt mye tid på å gå rundt og forklare dem. Hvis det skulle ha blitt jobbet videre med denne skolen, hadde det vært interessant å gå mer i dybden i materialet ved blant annet å undersøke ulike forskjeller mellom svarene til de yngste elevene og de eldste.

Begrepet validitet refererer til den omtrentlige sannheten av en slutning (Shadish, Cook og Campbell 2002, 34). Empiriske oppdagelser, inkludert tidligere funn og teorier, som er i overensstemmelse med andre kilder til kunnskap blir benyttet for å finne ut om noe er valid. Da vurderes det i hvilken grad disse relevante funnene støtter opp om at en slutning er troverdig eller ikke. Man kan snakke om varierende grader av validitet, og ikke om absolutte validitetsvurderinger. Årsaken til det er at man aldri kan være sikre på at alle slutningene fra en enkel undersøkelse er troverdig, eller at andre slutninger har blitt entydig falsifisert fordi validitet alltid vil innebære feilbarlige menneskelige vurderinger. Cook og Campbell (1979, 37-38) skiller mellom fire former for validitet: statistisk validitet, indre validitet, ytre validitet og begrepsvaliditet.

4.5.1 Statistisk validitet

En årsakssammenheng er *statistisk valid* dersom den uavhengige og den avhengige variabelen har en statistisk signifikant og rimelig sterk sammenheng i populasjonen (Lund 1997, 11), og ikke er et resultat av tilfeldigheter (Skog 2005, 103). Det enkelte forskningsområde må skjønnsmessig avgjøre hva som kan vurderes som "rimelig sterk". Det er avgjørende at den statistiske validiteten er tilfredsstillende før en behøver å undersøke de andre tre kvalitetskravene (Lund 1997, 11). En må være oppmerksom på to typer statistiske feilslutninger:

- Type I feil; hvor man feilaktig trekker slutningen at det *er* en sammenheng mellom avhengig og uavhengig variabel i populasjonen når det egentlig ikke er det. Med andre ord at en sann nullhypotese forkastes.
- Type II feil; hvor man konkluderer med at det *ikke* er en sammenheng mellom variablene i populasjonen, når det faktisk er det. Med andre ord å unnlate å forkaste en falsk nullhypotese (Skog 2005, 103; Ringdal 2009, 288).

Regresjonsanalysen som blir presentert i resultatkapittelet viser en statistisk valid årsakssammenheng mellom flere av de uavhengige variablenes påvirkning på tilfredshet, og det er dermed liten sannsynlighet for at det er et resultat av tilfeldigheter.

Som tidligere forklart var det på grunn av en feil mulig å ikke svare på alle spørsmålene i spørreundersøkelsen, og likevel få gå videre i undersøkelsen. I SPSS kommer dette interne bortfallet opp som "missing" i analysene. Mange av disse "missing"-kategoriene beror nok på tilfeldigheter da barna ikke la merke til at de glemte å svare på et spørsmål. Et godt eksempel på det er spørsmål 21 som ble brukt til den avhengige variabelen. Her er det hele 13 påstander under hverandre, og det er lett å glemme å svare på en av disse uten å legge merke til det. I tillegg til ikke-besvarte spørsmål, kommer også de som har svart "Vet ikke" opp som "missing". Det interne bortfallet i denne undersøkelsen er så lite at det ikke vil påvirke den statistiske validiteten.

4.5.2 Indre og ytre validitet

Indre validitet beskriver mulighetene til å gjøre sikre slutninger om årsakssammenhenger: Er det A som fører til B, og i så fall på hvilken måte, eller har B helt andre spuriøse (bakenforliggende) årsaker. Den indre validiteten blir bedre desto større kontroll en har over eksperimentet (i dette tilfellet spørreundersøkelsen). Problemet er at denne kontrollen normalt svekker realismen til undersøkelsen (eller eksperimentet) og dermed den *ytre validiteten*, eller det man kaller resultatenes generaliserbarhet over variasjoner i personer, situasjoner, behandlinger og resultater (Shadish, Cook og Campbell 2004, 37, 53, 83; Skog 2005, 107, 113).

Kontrollen over spørreundersøkelsen i dette studiet var ikke så stor da barna blant annet satt ved siden av hverandre i datarommene på skolen, noe som gjorde det vanskelig å unngå at de så på hverandres svar og/eller samarbeidet. Dette kan med andre ord gå ut over den indre validiteten. Siden undersøkelsen gikk over flere dager hadde elevene også mulighet til å snakke med hverandre om undersøkelsen før alle klassene var ferdige med den. Men denne trusselen mot den indre validiteten ble til dels løst ved at de ulike klassetrinnene gjennomførte undersøkelsen på cirka samme tidspunkt. Videre kan den indre validiteten bli påvirket av at det var mulig å ikke svare på noen spørsmål, og allikevel gå videre i spørreundersøkelsen. Det kan føre til tilfeldige målefeil ved at de ikke så at de ikke svarte på et spørsmål, eller systematiske målefeil ved at de bevisst valgte å ikke svare på noen spørsmål fordi de for

eksempel ble oppfattet som for sensitive og personlige. Dette *fracfallet* kan være enkeltpersoner som skiller seg systematisk fra resten med hensyn til den avhengige variabelen (Lund 1997, 18). Det interne bortfallet i denne undersøkelsen er så lite at det ikke vil påvirke den indre validiteten.

4.5.3 Begrepsvaliditet

Begrepsvaliditet beskriver om en faktisk måler det teoretiske begrepet en ønsker å måle (Ringdal 2009, 87), og registrerer det på en pålitelig og tilfredsstillende måte (Skog 2005, 89). "Construct validity involves making inferences from the sampling particulars of a study to the higher-order constructs they represent." (Shadish, Cook og Campbell 2002, 65). Begrepsvaliditet er essensielt i forskning, fordi resultatene ikke vil ha noen verdi hvis man ikke måler det en faktisk sier at man måler. Slike "begrepsfeil" i datamaterialet kan derfor føre til villedende teori og praksis. Begreper er i så måte viktige i koblingen mellom forskning og relevant teori, og språket som benyttes til å presentere resultatene med. Begrepene som benyttes er også viktige fordi de kan inneholde politiske, økonomiske og sosiale implikasjoner, som kan påvirke samfunnsdebatten (ibid. 65).

Et eksempel på en systematisk målefeil/trussel som kan påvirke begrepsvaliditeten i denne undersøkelsen er de ulike vurderingsspørsmålene som ble stilt til elevene som kan oppfattes som følsomme eller truende. Dette kan resultere i at elevene heller vil svare det som er "sosialt ønskelig" enn det de faktisk mener/føler, for eksempel i forhold til familiens økonomiske situasjon eller om de er tilfredse med livet sitt. Det er vanskelig å motvirke denne feilkilden (Ringdal 2009, 86, 331). Thorleif Lund (1997, 20) kaller denne trusselen for *evalueringsforståelse* hvor forsøkspersonen er bevisst at han/hun blir vurdert og derfor spiller en "rolle som samarbeidsvillig", eller *hypotesegjetting* hvor vedkommende prøver å gjette hva som er formålet ved undersøkelsen, og svarer tilsvarende.

Derfor er det vanskelig å være helt sikker på at det er *tilfredshet* som blir målt i spørreundersøkelse tilknyttet dette studiet. På den andre siden er variablene som samlet utgjør målet på tilfredshet i dette studiet, som tidligere nevnt, basert på en mye større undersøkelse som gir større trygghet i forhold til validiteten i denne undersøkelsen. Man kan også stille seg spørsmålet om hvordan man kan definere tilfredshet rent psykologisk sett? Tilfredshet tar utgangspunkt i en psykologisk forståelsesramme, og reflekterer i så måte mer over en allmenn vurdering av sitt eget liv. Istedenfor å se på barnet som noe abstrakt og dekontekstualisert, ser

man helhetlig på barnet innenfor rammen som barnet faktisk lever i (Andenæs 2004, 29). Det finnes altså ingen universell fasit på hvordan man kan måle tilfredshet, eller nøyaktig hva den definerer. Fokus blir heller på hvordan barnet selv definerer sin *opplevelse* av sin egen tilværelse.

Dette støttes opp av Grøholt, Sommerschild og Gjærum (1998, 41) som peker på flere validitetsproblemer når forskere i sin søken etter å finne frem til målbare sider av selvbildet, kun velger å se funksjonelt på selvbildet som aldersspesifikk kompetanse på forskjellige områder. Blant annet at den reelle kompetansen ikke alltid samsvarer med ens egenoppfatning, da det tross alt er individets egen vurdering av sine ferdigheter som nærer selvbildet. Derfor understrekes det viktigheten av å legge til grunn individets personlige oppfatning når man prøver å "måle" egenverd.

Det vil mange ganger "oppstå en *konflikt* mellom validitetstypene i den forstand at en optimalisering av én type skjer på bekostning av andre" (Lund 1997, 12). Et laboratorieeksperiment vil for eksempel favorisere indre og statistisk validitet på grunn av sin sterke kontroll, mens muligheten for ytre validitet vil bli sterkt redusert. Konflikten innebærer at det i en undersøkelse blir vanskelig å oppnå tilfredsstillende kvalitet på alle fire målene samtidig. Forskeren må altså foreta en vurdering ut fra sitt forskningsformål, på hvilke av de fire validitetstypene som bør prioriteres i sin undersøkelse (ibid. 12).

4.6 Analyse

For å utforske oppgavens tre hypoteser svarte 310 elever fra 6.- 10. klasse på en spørreundersøkelse hvor hovedfokus var barnas opplevelse av fattigdom, og hvordan ulike faktorer i deres hverdag påvirket deres tilfredshet. Spørreundersøkelsen ble svart på og lagret anonymt i Questback, hvor det automatisk ble foretatt en univariat analyse på alle variablene. Dataene ble så overført til SPSS, og eksplorert videre ved hjelp av ulike analysemetoder.

Det blir først benyttet deskriptiv statistikk (univariat analyse som blant annet viser antall gyldige svar (N), missing og prosentfordelinger) for å vise hvordan svarene fra elevene fordeler seg på de ulike variablene, både de kategoriske og de kontinuerlige. For å få fastsatt et endimensjonalt mål på den avhengige variabelen tilfredshet blir det benyttet en faktoranalyse som heter prinsippal komponentanalyse. De bivariate korrelasjonene mellom alle variablene i den avhengige variabelen blir målt for å vise om det er en statistisk sammenheng

eller samvariasjon mellom to eller flere variabler. For å undersøke om resultatene er statistisk signifikante, og for å trekke best mulige slutninger om fordelingen i populasjonen basert på fordelingen i utvalget, benyttes t-tester. Avslutningvis blir det benyttet en multippel hierarkisk-lineær regresjonsanalyse for å undersøke om én eller flere variabler er årsak til den avhengige variabelen, og i så fall i hvilken grad. Resultatene fra disse analysene blir presentert videre i neste kapittel.

Variablene er kategoriske på nominal- og ordinalnivå. *Nominalnivå* vil si at analyseenheter bare kan klassifiseres i gjensidig utelukkende grupper som ikke kan rangeres, mens de på *ordinalnivå* kan rangeres (Ringdal 2009, 79). I utgangspunktet krever statistiske analyseteknikker variabler på intervallnivå, og ikke kategorinivå som det er i denne undersøkelsen, men siden det er 5-7 kategorier på de fleste av de ordinale variablene kan de allikevel behandles som kontinuerlige (Ringdal 2009, 82, Johannessen 2009, 46).

Ut fra hypotesene i denne oppgaven er forskningsvariablene knyttet til kjønn, etnisitet og barnas syn på foreldrenes økonomi. Spørsmålet i forhold til etnisitet i spørreskjemaet (spørsmål 11) er en variabel på nominalnivå med tre svarkategorier, som gjøres om for at det skal være mulig å bruke den videre i analysene. Etnisitetens påvirkning på barnas tilfredshet utforskes derfor i en *dummy*-variabel hvor den ene kategorien er om elevene snakker norsk hjemme, og den andre kategorien er om de enten snakker norsk sammen med et annet språk eller om de ikke snakker norsk hjemme i det hele tatt. En *dummy*-variabel defineres som en variabel med bare to verdier (Ringdal 2009, 461). Det samme gjelder spørsmålet knyttet til barnas bosituasjon som i utgangspunktet er på nominalnivå med fem svarkategorier (spørsmål 3). Dette blir gjort om til en *dummy*-variabel hvor det ene svaralternativet er at barnet bor med "Mor og far sammen", og de resterende svaralternativene blir slått sammen til én kategori som får navnet *Annen bosituasjon*: "Bare eller mest hos mor", "Bare eller mest hos far", "Like mye hos mor og far", og til slutt svaralternativet "Annet". Videre undersøkes det hvordan syv kontrollvariabler påvirker tilfredsheten. Disse kontrollvariablene er valgt ut fra tidligere forskning som ble presentert i kapittel 3.

Det sammensatte målet på tilfredshet i denne oppgaven er basert på et sett med påstander i spørreundersøkelsen (spørsmål 21). Påstandene angående de unges følelser rundt hvordan de ser på seg selv som et individ, og sammenlignet med andre, vurderes ved hjelp av en Likert-skala med fem kategorier. Fenomenet tilfredshet er vanskelig å måle, og det er brukt mange

ulike påstander for å prøve å få frem mer utfyllende informasjon om barnas tilfredshet. Dette byr samtidig på et problem da analyseringen av datamaterialet lett kan bli uoversiktlig. For skalaer spesielt er det viktig at alle sammensatte mål er endimensjonale, og for å undersøke dette ble det i dette studiet benyttet en variant av faktoranalyse som kalles prinsippal komponentanalyse (PCA) som undersøker dimensjonaliteten i et sett av variabler. På den måten kan det påvises innbyrdes korrelasjoner mellom variablene som kan være et uttrykk for at de representerer et mindre antall dimensjoner eller komponenter, og forenkle datamaterialet fra flere variabler til et mindre antall komponenter (Ringdal 2009, 323; Johannessen 2009, 167). Ønsket i denne oppgaven var altså å få et endimensjonalt mål på tilfredshet og faktoranalysen ble brukt til å fastsette et slikt mål.

For å gjøre en PCA må visse forhold være avklart: Det må være en statistisk sammenheng mellom variablene, og sammenhengene må være lineære. I tillegg må det være minst tre kontinuerlige variabler, med minst fire verdier. Den avhengige variabelen i dette materialet er basert på åtte variabler som fyller alle disse kriteriene. Det er ulike meninger om hvor mange enheter det bør være for å benytte seg av en prinsippal komponentanalyse (Johannessen 2009, 169). Tabachnick og Fidell (2007, 613) mener det er best om det er minst 300 enheter, men at et mindre antall (ned til 150 enheter) bør aksepteres hvis mange av variablene har høye faktorladninger (på over 0.80). Siden PCA benyttes deskriptivt er ikke antakelsen om normalitet kritisk i følge Tabachnick og Fidell (2007, 613): "...as long as PCA and FA are used descriptively as convenient ways to summarize the relationships in a large set of observed variables, assumptions regarding the distributions of the variables are not in force. "

Videre benyttes Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) og Bartlett's sfæretest for å statistisk undersøke om variablenes sammenheng egner seg for en PCA. KMO viser om høye korrelasjoner mellom variabler virkelig står for reelle sammenhenger ved kontroll for andre variabler, eller ikke. KMO varierer mellom 0 og 1, og for å kunne utføre en PCA må KMO være minst 0.60. Bartlett's sfæretest undersøker en nullhypotese om at korrelasjonene mellom variablene ikke kommer fra en populasjon hvor samtlige korrelasjoner er lik null. Denne sfæretesten må være statistisk signifikant på $p < 0.05$.

PCA benyttes til å redusere antall variabler til et mindre antall komponenter (eller faktorer) som totalt forklarer 100 % varians, og som samtidig viser hvordan noen av faktorene forklarer mer av variansen enn andre. Denne reduksjonsmetoden kalles ekstraksjon. Siden det er åtte

variabler blir det åtte komponenter. Den største komponenten etter å ha gjort analysen forklarer mest, og den nest største forklarer nest mest og så videre. Komponentene sin varians forklares med både prosenter og egenverdier. Summen av antall komponenter i denne analysen blir det samme som summen av egenverdiene, altså åtte. Men det er bare komponenter av en viss størrelse som er interessant da de forklarer mest, så det settes en grense ved egenverdi 1. Videre roteres ekstraksjonen ved hjelp av varimax for å få frem et tydelig mønster på hvilken av komponentene variablene lader mest på. *Varimax* er den vanligste ortogonale rotasjonen som forenkler faktorer ved å minimere variabler med lav korrelasjon, og maksimere de med høy korrelasjon. Dette gjøres ved at aksene blir rotert slik at variansen til faktorladningene blir størst mulig, det vil si at høye ikke-roterte faktorladninger blir høyere og lave ikke-roterte faktorladninger blir lavere (Johannessen 2009, 173-178).

Innholdsvaliditet (content validity) refererer til i hvilken grad et mål representerer alle fasetter av et gitt sosial begrep, eller i hvilken grad en test overfladisk sett synes å måle det som skal måles. Innholdsvaliditet vurderes teoretisk og subjektivt av forskeren selv. Da det er vanskelig å fange opp kompleksiteten av det teoretiske begrepet tilfredshet ved hjelp av noen få, enkle spørsmål, trengs det en skjønnsmessig vurdering av indikatorene. *Umiddelbar validitet* (face validity) undersøker nettopp om spørsmålene om hvordan barna ser på seg selv er gode nok for å fange opp begrepet tilfredshet, uten at det utføres formelle statistiske analyser av spørsmålenes gyldighet (i spørreskjemaet). Denne operasjonaliseringen reduserer mangfoldet i det teoretiske begrepet tilfredshet for å gjøre det empirisk håndterlig. Dette er viktig for enhver undersøkelse (Ringdal 2009, 87), og på bakgrunn av det er det gjort en prinsippal komponentanalyse av den konstruerte avhengige variabelen *tilfredshet*. Julie Pallant (2010, 192) påpeker at PCA blir brukt som en datautforskningsmetode. Tolkningen av, og bruken av resultatene er opp til den enkelte forsker å bedømme, og ikke som håndfaste statistiske regler.

For å undersøke verdienes interne konsistens innenfor hver av variablene (knyttet til den konstruerte avhengige variabelen) i en reliabilitetsberegning, ble det benyttet en analyse som kalles Cronbachs alpha. *Cronbachs alpha* er et av de mest nøyaktige og viktigste analyseredskaper i forskning som omhandler utvikling og bruk av empiriske undersøkelser. Analysen bestemmer om verdiene bør beholdes eller forkastes for å få en ønskelig alphaverdi, og på den måten få et så godt mål på barnas tilfredshet som mulig i dette studiet. Cronbachs alpha er en statistisk størrelse som varierer fra 0 til 1, hvor en tilfredsstillende reliabilitet har

en verdi som helst er over 0.70. En så høy reliabilitet vil resultere i at korrelasjonene med andre variabler da i bare liten grad krympes av målefeil. Hvis sammenhengen mellom verdiene er sterk, og det er mange verdier, blir også reliabiliteten bedre. Antall verdier og gjennomsnittlig korrelasjon øker med andre ord α (Ringdal 2009, 87, 331).

De bivariate korrelasjonene mellom alle variablene i den avhengige variabelen blir målt ved hjelp av det mest brukte korrelasjonsmålet Pearsons r , som viser om det er en statistisk sammenheng eller samvariasjon mellom to eller flere variabler. Hvilke korrelasjonskoeffisienter som blir brukt i en analyse vil blant annet avhenge av variabelenes målenivå. Pearsons r forutsetter data på intervall- eller ordinalnivå, som dataene i dette studiet er. Korrelasjonsmålet kan noen ganger vise retningen i sammenhengen, samt gi et tallmessig uttrykk for styrken i den (Johannessen 2009, 109; Ringdal 2009, 299-300). Korrelasjonskoeffisienten varierer på en skala med verdier fra -1 til 1; der -1.0 står for perfekt negativ korrelasjon, 0 står for ingen korrelasjon og 1.0 står for perfekt positiv korrelasjon. En perfekt positiv korrelasjon vil si at hvis man scorer høyt på en variabel scorer man også høyt på den andre variabelen, eller motsatt hvis man scorer lavt på den ene så scorer man også lavt på den andre. En perfekt negativ korrelasjon på den andre siden vil si at hvis man scorer høyt på den ene variabelen så scorer man lavt på den andre, og omvendt. Hva som er en høy korrelasjon avhenger blant annet av hva det er som undersøkes, men som en tommelfingerregel kan man i samfunnsvitenskapelig forskning si at en svak samvariasjon er en Pearsons r opp til 0.20, en relativ sterk samvariasjon er mellom 0.30-0.40 og alt over 0.50 kan anses som meget sterk (Johannessen 2009, 127).

For å undersøke om resultatene er statistisk signifikante, og for å trekke best mulige slutninger om fordelingen i populasjonen basert på fordelingen i utvalget, benyttes *t-tester*. Det formuleres en nullhypotese (H_0) om at det *ikke* er en forskjell mellom gruppene i populasjonen, og en alternativ hypotese (H_a) at det *er* en forskjell mellom gruppene i populasjonen. *P-verdier* (p = probability eller sannsynlighet) uttrykker sannsynligheten for å forkaste en riktig nullhypotese, og signifikansnivået settes til 0.05 som betyr at det aksepteres en 5 % sannsynlighet for å forkaste en riktig nullhypotese (Johannessen 2009, 129-131). En lav p -verdi tilsier en stor korrelasjonskoeffisient, som viser at variablene i populasjonen sannsynligvis korrelerer. Da kan H_0 avvises. Motsatt vil en liten korrelasjonskoeffisient gi en høy p -verdi, som tilsier at variablene i populasjonen sannsynligvis ikke korrelerer. H_0 kan da beholdes (ibid. 139).

Begrepet tilfredshet er som tidligere vist multidimensjonelt, og det er naturlig at det er mange forhold som har innvirkning på et barns tilfredshet. Derfor er det ikke nok med for eksempel bivariate analyser hvor man bare ser på hvordan én enkelt variabel påvirker tilfredshet (Johannessen 2009, 143). Avslutningsvis blir det derfor benyttet en regresjonsanalyse for å analysere resultatene fra spørreundersøkelsen. Regresjonsanalyse benyttes i dette studiet for å undersøke om én eller flere variabler er årsak til forklart varians på den avhengige variabelen, og i så fall i hvilken grad. Analysemetoden kontrollerer altså for flere faktorer samtidig og avgjør hva slags virkning de uavhengige variablene har på den avhengige variabelen tilfredshet (etter at de andre uavhengige variablene er kontrollert for), den beskriver styrken og retningen av sammenhengen mellom tilfredshet og de uavhengige variablene, den undersøker om sammenhengen mellom X og Y kan være spuriøs etter kontroll i forhold til bakenforliggende variabler, den forutsier hva som påvirker tilfredshet på best måte ut fra de opplysningene som finnes (Skog 1998, 201-202), og den undersøker "om effekten av én uavhengig variabel er avhengig av hvilken verdi personene har på andre uavhengige variabler." (ibid. 203).

5. Resultater

5.1 Barna som deltok i undersøkelsen

I det følgende avsnittet blir de uavhengige variablene presentert. Av barna som deltok i undersøkelsen er 47.1 % gutter og 52.9 % jenter, 36.1 % gikk i 6.- eller 7. klasse, mens 63.9 % gikk i 8.- 10.klasse. Majoriteten snakker bare norsk hjemme (71.1 %), mens 22.7 % snakker norsk sammen med et annet språk, og 6.2 % snakker kun et fremmedspråk når de er hjemme. Hele 70 % bor sammen med både mor og far, mens 14.3 % bor bare eller mest sammen med mor, 2.3 % bor bare eller mest hos far, 11.7 % bor like mye hos mor og far, mens 1.3 % har andre boforhold.

Tabell 5.1 Deskriptiv statistikk på de uavhengige kategoriske variablene, N = 308-310

Uavhengige variabler	N	Prosentfordeling
Kjønn:	310	
- Gutt	146	47.1
- Jente	164	52.9
Etnisitet:	308	
- Snakker norsk hjemme	219	71.1
- Både norsk og fremmedspråk	70	22.7
- Nei, snakker ikke norsk hjemme	19	6.2
Klassetrinn/Alder:	310	
- 6-7	112	36.1
- 8-10	198	63.9
Bosituasjon:	308	
- Mor og far sammen	217	70
- Bare eller mest hos mor	44	14.3
- Bare eller mest hos far	7	2.3
- Like mye hos mor og far	36	11.7
- Annet	3	1.3

På spørsmålet knyttet til om i hvor stor grad barna opplever at foreldrene deres har dårlig råd (N = 294), har 61.2 % svart at de aldri opplever dette, 31.6 % har svart nesten aldri eller sjelden, mens 6.1 % har svart noen ganger og 0.9 % (3 barn) har svart ofte, nesten alltid eller alltid. På spørsmålene om barna opplever det som lett eller vanskelig å få nærhet og omsorg fra venner (N = 301) og foreldre (N = 301) har 81.1 % svart at de synes det er svært lett eller ganske lett å få omsorg fra venner, og hele 92.6 % synes det er svært lett eller ganske lett å få

omsorg fra foreldrene sine. 15.9 % og 6.3 % av barna svarte at det verken er lett eller vanskelig å få omsorg fra henholdsvis venner og foreldre. Det oppleves som ganske vanskelig eller svært vanskelig for 3 % av barna å få omsorg fra vennene sine, mens 1 % opplever det som ganske vanskelig å få omsorg fra foreldrene sine. Ingen av barna krysset av på at de opplever det som svært vanskelig å få nærhet og omsorg fra foreldrene sine. På spørsmålet om hvor ofte det har hendt at barna har opplevd at foreldrene deres ikke har hatt råd til å gi dem penger til aktiviteter med venner som koster penger som for eksempel kino, idrettsarrangement, konsert eller lignende (N = 304) svarer 80.6 % at det aldri har skjedd, mens 15.1 % svarer at det har skjedd én gang eller noen få ganger. 4.2 % svarer at det har skjedd mange ganger eller at det skjer hver gang. Videre ble barna spurt om hvor ofte de trener utenom skoletiden på et idrettslag (N = 293). 5.5 % har svart at de trener hver dag, 28.3 % og 34.5 % har svart henholdsvis 4-6 ganger i uken eller 1-3 ganger i uken. Svarkategorien mindre enn én gang i uken har 25.9 % krysset av for, mens 25.9 % har svart at de aldri trener på et idrettslag utenom skoletiden. På spørsmålet om hvor enig/uenig barna er i at det er godt å bo i deres nabolag (N = 302) svarte 88.1 % at de er svært enig eller litt enig, 8.3 % er verken enig eller uenig, mens 3.6 % er litt uenig eller svært uenig i dette utsagnet.

5.2 Barnas tilfredshet

Den avhengige variabelen ble laget ved å slå sammen flere eksisterende variabler til én variabel som ble kalt *tilfredshet*. Den konstruerte variabelen omhandler hvordan barna opplever sin egen situasjon og hvordan de ser på seg selv, altså deres subjektive tilfredshet. Variabelen er basert på materialet fra spørsmål 21 i spørreundersøkelsen hvor det ble stilt 13 påstander som skulle vurderes på en Likert-skala med fem verdier fra passer "Svært godt" til passer "Svært dårlig". Fem av disse påstandene er det Asbjørn Johannessen (2009, 97) kaller *negativt ladet* (for eksempel "Jeg føler meg mislykket"). Faktoranalysen på disse 13 variablene viste at to av komponentene hadde egenverdier på større enn 1, den første på 7.00 og den andre på 1.71. Den første faktoren forklarte nesten 54 % av forklart varians, og åtte av variablene ladet på denne faktoren. Den andre faktoren forklarte litt over 13 % av forklart varians, og det var høye faktorladninger på de fem resterende variablene som ladet på den faktoren. Det var kun de negativt ladede påstandene som ladet på den siste faktoren.

I tillegg viste det seg at det var en systemfeil i materialet som ble spesielt synlig på disse fem påstandene, da det ble tydelig at barna hadde misforstått svarkategoriene. Likert-skalaen på spørsmål 21 var ment å gå i fem trinn fra "Svært godt" til "Svært dårlig", og i tillegg fantes det

to kategorier: "Passer ikke", og "Vet ikke". "Passer ikke"-kategorien var ment for de som ikke opplevde at spørsmålet passet til dem, men siden det sto rett ved siden av passer "Svært dårlig", var det mange som tolket dette som den kategorien som var lengst i den ene retningen på skalaen. Spørsmål 21 var "Hvor godt/dårlig passer følgende for deg". På de positivt ladede spørsmålene som "Jeg er lykkelig" svarte majoriteten passer "Svært godt" eller "Ganske godt", mens på de negativt ladede spørsmålene svarte majoriteten passer "Svært dårlig" eller "Passer ikke". På påstandene "Jeg har ikke mye å være stolt av" og "Jeg føler meg mislykket" for eksempel har hele 39,9 % og 54,5 % svart "Passer ikke". På bakgrunn av resultatene fra faktoranalysen, og denne systemfeilen ble den avhengige variablene kun basert på de åtte positivt ladede påstandene. Her kan det kanskje argumenteres for at ved å bruke alle 13 påstandene hadde det muligens blitt observert mer variasjon i faktorladningene som er viktig i forhold til det multidimensjonerte begrepet tilfredshet, særlig fordi de åtte gjenværende påstandene er relativt like. Men som tidligere beskrevet i metodekapittelet var det ikke ønskelig å teste ut flere dimensjoner, og systemfeilen var såpass alvorlig at det uansett ikke lot seg gjøre.

KMO på disse åtte variablene er 0.92, og viser dermed at det er en reell ikke-spuriøs sammenheng mellom variablene (Johannessen 2009, 172). Bartletts sfæretest er signifikant på et 0.05-nivå, og nullhypotesen om at korrelasjonene mellom variablene ikke kommer fra en populasjon hvor samtlige korrelasjoner er lik null, kan dermed forkastes. Tabell 5.3 viser også at det er statistisk sammenheng mellom variablene, med gjennomgående høye korrelasjoner (de fleste over 0.50). Variablene egner seg med andre ord til en PCA. Som tidligere vist benyttes PCA til å redusere antall variabler til et mindre antall komponenter (eller faktorer) som totalt forklarer 100 % varians, og som samtidig viser hvordan noen av faktorene forklarer mer av variansen enn andre.

Ekstraksjonen roteres ved hjelp av varimax for å få frem et tydelig mønster på hvilken av komponentene variablene lader mest på. Analysen viser at det gjennomgående er høye faktorscorer. Variabelen "Jeg føler meg sunn og sterk" har den laveste scoren på 0.70, mens tre av variablene ("Jeg er tilfreds/fornøyd med livet mitt», «Jeg synes jeg er bra nok", og "Jeg er fornøyd med meg selv") har de høyeste scorene på 0.88. Det ble kun en komponent som har en egenverdi på større enn 1 (5.41), og den forklarer nesten 68 % av forklart varians. Alle variablene lader på denne faktoren. Dette visualiseres også ved hjelp av et *screen plot* hvor det er aktuelt å ta med de faktorene som er til venstre for der kurven knekker ("albuen") og blir

horisontal, fordi det er de som bidrar til mest forklart varians. Screen plot i denne undersøkelsen viser en stor knekk mellom første og andre faktor, og bare faktor én ligger over egenverdi 1.

Svarene på disse åtte påstandene varierer fra 287 til 301 respondenter. Av de 310 elevene som svarte på disse påstandene, ble det godtatt inntil to missing (internt bortfall). Den konstruerte avhengige variabelen tilfredshet endte dermed med $N = 298$. Følgende tabell (5.2) viser hvordan svarene på de åtte påstandene fordelte seg på de ulike svarkategoriene.

Tabell 5.2 Prosentfordeling på de åtte påstandene som utgjør barnas tilfredshet, $N = 287-301$

Variabler	N (missing)	1.Svært dårlig (%)	2.Ganske dårlig (%)	3.Verken godt eller dårlig (%)	4.Ganske godt (%)	5.Svært godt (%)	Total (%)
1. Jeg føler meg sunn og sterk	301 (9)	1.7	4.3	17.9	41.9	34.2	100
2. Jeg er tilfreds/fornøyd med livet mitt	296 (14)	1.7	3.4	11.1	32.1	51.7	100
3. Jeg er lykkelig	298 (12)	1.0	3.0	12.4	29.2	54.4	100
4. Jeg føler at jeg er verdt like mye som andre	299 (11)	1.7	3.0	9.7	25.8	59.9	100
5. Jeg føler at jeg har mange gode egenskaper	300 (10)	2.3	2.0	14.0	30.0	51.7	100
6. Jeg er like flink som mange andre	289 (21)	2.3	4.2	21.8	33.2	38.4	100
7. Jeg synes jeg er bra nok	291 (19)	1.0	3.8	14.1	33.7	47.4	100
8. Jeg er fornøyd med meg selv	287 (23)	2.1	4.5	14.3	30.7	48.4	100

Tabellen viser at majoriteten av barna har svart ganske eller svært godt på alle påstandene, som viser at de opplever å være tilfredse både med hensyn til seg selv, og når de sammenligner seg med andre rundt seg. På påstanden knyttet til om barna føler at de er verdt like mye som andre har hele 59.9 % svart "Svært godt". Påstandene knyttet til om de føler seg sunne og sterke (nr. 1), og om de føler at de er like flinke som mange andre (nr. 6) skiller seg ut med en lavere svarprosent på svarkategorien "Svært godt", og en høyere svarprosent på begge svarkategoriene "Ganske dårlig" og "Verken godt eller dårlig". Det var totalt 13 påstander som gjorde at det var lett å hoppe over én eller flere av påstandene uten å legge merke til det. Påstand nr. 6, 7 og 8 har en noe lavere svarprosent enn resten, og forklaringen på det kan være at disse tre kom lenger ned i spørreskjemaet (som nr. 7, 9 og 10).

Cronbachs alpha på disse åtte variablene er 0.93, som karakteriseres som en godkjent verdi. Den følgende tabellen (5.3) viser en bivariat korrelasjon av de åtte variablene. I forkant av

analysen ble svarskalaen snudd slik at lave verdier betyr lite tilfreds, mens høye verdier betyr veldig tilfreds (1 er passer "Svært dårlig" og 5 er passer "Svært godt").

Tabell 5.3 Bivariat korrelasjon av variablene som utgjør barnas tilfredshet, N = 287-301

Variabler	N	Gjennom- -snitt	Standard -avvik	Variasjons- -bredde	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Jeg føler meg sunn og sterk	301	4.03	0.92	4	1.00*							
2. Jeg er tilfreds/fornøyd med livet mitt	296	4.29	0.91	4	0.56*	1.00*						
3. Jeg er lykkelig	298	4.33	0.88	4	0.48*	0.81*	1.00*					
4. Jeg føler at jeg er verdt like mye som alle andre	299	4.39	0.90	4	0.49*	0.82*	0.65*	1.00*				
5. Jeg føler at jeg har mange gode egenskaper	300	4.27	0.94	4	0.60*	0.60*	0.55*	0.60*	1.00*			
6. Jeg er like flink som mange andre	289	4.01	1.00	4	0.49*	0.57*	0.49*	0.58*	0.69*	1.00*		
7. Jeg synes jeg er bra nok	291	4.23	0.90	4	0.52*	0.73*	0.68*	0.70*	0.67*	0.62*	1.00*	
8. Jeg er fornøyd med meg selv	287	4.19	0.98	4	0.53*	0.76*	0.66*	0.68*	0.67*	0.62*	0.81*	1.00*

* $p < 0.01$ (tosidig)

Tabellen viser at elevene gjennomgående svarer høyt på skalaen om de er tilfredse med seg selv; gjennomsnittet på alle er over 4. Standardavviket er på rundt 1, og variasjonsbredden er på 4. De fleste korrelasjonene er over 0.50, og anses derfor som meget sterke (Johannesen 2009, 127). Bare fire av verdiene er rett under 0.50. Variabelen "Jeg føler meg sunn og sterk" korrelerer gjennomgående noe svakere med de andre variablene, enn resten gjør med hverandre. Variabelen "Jeg er tilfreds/fornøyd med livet mitt" korrelerer høyt med variablene "Jeg er lykkelig" (0.81) og "Jeg føler at jeg er verdt like mye som alle andre" (0.82), og variablene "Jeg synes jeg er bra nok" og "Jeg er fornøyd med meg selv" korrelerer høyt med hverandre (0.81).

5.3 Variablenes påvirkning på barnas tilfredshet

Tabell 5.4 presenterer hvordan de uavhengige variablene fordeler seg på den avhengige variabelen tilfredshet. For å undersøke om resultatene er statistisk signifikante, og for å trekke best mulige slutninger om fordelingen i populasjonen basert på fordelingen i utvalget, benyttes t-tester. Før t-testene ble utført ble de kontinuerlige variablene knyttet til foreldrenes økonomi, relasjon til venner og foreldre, penger til aktiviteter med venner, trening på idrettslag og hvordan barna opplever nabolaget sitt gjort om til dummy-variabler.

Tabell 5.4 De uavhengige kategoriske variabelenes påvirkning på barnas tilfredshet, N = 298

Uavhengige variabler	N	Gjennomsnitt	Standard- avvik	Variasjons- bredde
Kjønn:	298			
- Gutt	145	35.50***	4.99	25
- Jente	153	32.25	6.40	27
Etnisitet:	298			
- Snakker norsk hjemme	214	33.92	5.76	25
- Snakker blandet eller fremmedspråk	83	33.53	6.53	27
Klassetrinn/Alder:	298			
- 6-7	104	35.16**	4.73	21
- 8-10	194	33.12	6.44	27
Bosituasjon:	298			
- Mor og far sammen	210	34.65***	5.55	27
- Annen bosituasjon	88	31.89	6.51	24

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$ *** $p < 0.001$

Maksimal variasjonsbredde er 27 da høyeste verdi i fordelingen er 40, mens laveste verdi er 13. Tabellen viser at guttene (35.50) gjennomsnittlig er mer tilfredse enn jentene (32.25), $p < 0.05$ som vil si at variansen mellom gruppene gutt og jente ikke er lik i populasjonen og nullhypotesen kan med rimelig stor sikkerhet forkastes. Standardavviket er større blant jentene (4.99 hos guttene og 6.40 blant jentene) som betyr at det er større spredning i resultatene til jentene enn guttene, som viser at guttene har svart mer likt, eller er mer enig, enn jentene. De som snakker norsk hjemme har et litt høyere gjennomsnitt (33.92) enn de som snakker norsk sammen med et annet språk eller de som bare snakker et fremmedspråk (33.53), $p > 0.05$ som forutsetter lik varians mellom gruppene i populasjonen og nullhypotesen beholdes. Standardavviket er noe lavere blant de som bare snakker norsk hjemme (5.76), i forhold til de som snakker flere språk hjemme eller bare et fremmedspråk (6.53).

Videre er de yngste elevene (35.16) gjennomsnittlig mer tilfredse enn de eldste (33.12), og standardavviket er høyere for de eldste elevene (6.44) enn de yngste (4.73). P -verdien er mindre enn 0.05, og nullhypotesen forkastes. Til slutt viser tabellen de elevene som bor sammen med både sin mor og far er mer tilfredse enn de elevene som bor i andre bosituasjoner (bare eller mest hos mor, bare eller mest hos far, like mye hos mor og far, eller andre boforhold). Gjennomsnittet for førstnevnte gruppe er 34.65, og sistnevnte er 31.89, $p < 0.05$ og nullhypotesen forkastes. Standardavviket er høyere blant de i andre bosituasjoner

(6.51) enn de som bor med både mor og far (5.55).

I det følgende presenteres det hvordan de seks kontinuerlige uavhengige variablene fordeler seg på variabelen tilfredshet. På variabelen knyttet til om barna opplever at deres foreldre har dårlig økonomi (N = 283) kunne de svare på en Likert-skala fra 1. Aldri til 7. Alltid. Gjennomsnittet er ikke overraskende høyere blant de som svarer at de sjeldent (31.37), nesten aldri (32.46) eller aldri (35.44) opplever at foreldrene har dårligere økonomi enn for de som svarer noen ganger (28.81) ofte (26.00), nesten alltid (22.00) eller alltid (16.00). Da det bare er tre personer som har krysset av på de tre sistnevnte kategoriene er det ikke noe standardavvik her. Standardavviket på aldri, nesten aldri, sjeldent og noen ganger varierer fra 5.25 til 6.18. $P > 0.05$ som forutsetter at variansen mellom gruppene er lik, og nullhypotesen beholdes. På spørsmålet om det er lett/vanskelig å få nærhet og omsorg fra barnas venner (N = 290) er gjennomsnittet og standardavviket følgende: svært lett 34.85 og 6.07, ganske lett 33.16 og 5.38, verken lett eller vanskelig 32.52 og 6.24, ganske vanskelig 28.20 og 6.03 og til slutt svært vanskelig 33.83 og 6.02. Noe overraskende er det at gjennomsnittet er såpass høyt for de som har svart svært vanskelig, men her er det bare snakk om data fra tre respondenter. T-testen på denne variabelen viser at $p < 0.05$, og nullhypotesen forkastes dermed.

Gjennomsnittet for de barna som synes det er svært lett å få nærhet og omsorg fra foreldrene sine er på 34.50 og standardavviket er 5.84, ganske lett er 34.50 og 5.90, verken lett eller vanskelig er 32.28 og 6.53, og ganske vanskelig 28.67 og 8.96. Som tidligere vist var det ingen som svarte at de opplevde det som svært vanskelig å få nærhet og omsorg fra foreldrene sine. Her viser $p > 0.05$, og nullhypotesen beholdes. Videre ble barna spurt om de opplever at de ikke får penger av foreldrene sine til å være med på aktiviteter som koster penger (N = 292). Gjennomsnittet for de som synes det er svært lett er 34.86, og standardavviket er 5.54, én gang er 27.61 og 5.82, noen få ganger er 30.54 og 4.82, mange ganger 32.86 og 5.73 og til slutt hver gang med et gjennomsnitt på 33.60, og et standardavvik på 7.83. $P > 0.05$, og nullhypotesen beholdes.

I forhold til om barna trener på et idrettslag utenom skoletiden (N = 282) er de som svarer at de trener hver dag veldig tilfredse med et gjennomsnitt på 37.50, og et lavt standardavvik på 4.24. De som svarer 4-6 ganger i uken, og 1-3 ganger i uken har også et høyt gjennomsnitt på henholdsvis 35.59 og 34.01, med standardavvik på 5.17 og 5.16. De som har svart mindre enn én gang i uken har et gjennomsnitt på 30.82, og et standardavvik på 6.58, mens de som har svart at de aldri trener på et idrettslag har et gjennomsnitt på 31.24 og et standardavvik på

6.74. T-testen viser en p -verdi på under 0.05; variansen forutsettes ikke å være lik mellom gruppene i populasjonen og nullhypotesen forkastes. På det siste spørsmålet om barna er enig/uenig i at det er godt å bo i deres nabolag er gjennomsnitt og standardavvik følgende: 34.73 og 5.78 på de som har svart at de er svært enig i dette utsagnet, litt enig 31.57 og 6.12, verken enig eller uenig 32.85 og 5.36, litt uenig 32.29 og 6.10, og til slutt svært uenig 33.33 og 7.37. $P > 0.05$, og nullhypotesen beholdes. Etter å ha benyttet t-tester på de uavhengige variablene kan vi oppsummere med at den alternative hypotesen (H_a) om at det er forskjell i gruppene på variablene kjønn, klassetrinn, bosituasjon, relasjon til venner, og trening på idrettslag, aksepteres.

5.4 Hva predikerer barnas tilfredshet?

For å undersøke forholdet mellom de ulike uavhengige variablene og den avhengige variabelen *tilfredshet* ytterligere, gjennomføres det en multippel hierarkisk regresjonsanalyse. Fordi materialet er relativt lite er det viktig at flest mulig av svarene til elevene på de uavhengige variablene blir med i regresjonsanalysen, og derfor blir det valgt *exclude cases pairwise* når analysen utføres. På den måten blir en person bare ekskludert hvis det mangler data som er nødvendig for å utføre den spesifikke analysen, men vil fortsatt være inkludert i analysene hvor det ikke mangler nødvendig informasjon (Pallant 2010, 58).

Resultatene fra regresjonsanalysen kommer frem i tabell 5.6. Variablene ble lagt inn i regresjonsmodellen i to steg. Det første steget, modell 1, omfatter forskningsvariablene knyttet til barnets kjønn, etnisitet, samt foreldrenes økonomiske situasjon i følge barnets oppfatning. Det andre steget, modell 2, i regresjonen omfatter i tillegg til disse tre forskningsvariablene, syv ulike kontrollvariabler for å undersøke om, og i hvilken grad, de påvirker barnas tilfredshet. Disse variablene omhandler familiedemografi (om barnet bor sammen med begge foreldrene eller ikke, og om barnet er enig i at det er godt å bo i sitt nabolag), om barnet trener på et idrettslag, om barnet opplever å ha penger til å være med på aktiviteter med venner, og om det er lett å få nærhet og omsorg fra foreldre og venner. Noen av variabelnavnene i tabellen avviker med variabelnavnene som er presentert tidligere i oppgaven. Dette har bevisst blitt gjort for å kunne lese og forstå regresjonstabellen bedre da navnet angir retningen på variabelen.

Tabell 5.5 Multipl hierarkisk-lineær regresjonsanalyse for predikering av barns opplevelse av tilfredshet

Uavhengige variabler	N	Model 1		Model 2	
		β	(Ustandardiserte koeffisienter)	β	(Ustandardiserte koeffisienter)
Kjønn ^a	310	-0.25***	(-3.00***)	-0.30***	(-3.53***)
Etnisitet ^b	308	-0.00	(-0.04)	0.03	(0.37)
Dårlig økonomi	294	-0.39***	(-2.30***)	-0.26***	(-1.56***)
Klassetrinn ^c	310			-0.11*	(-1.38*)
Dårlig vennerelasjon	301			-0.18**	(-1.20**)
Dårlig foreldrerelasjon	301			-0.04	(-0.39)
Bosituasjon ^d	310			0.12*	(1.56*)
Lite penger til aktiviteter	304			-0.08	(-0.54)
Trener lite	293			-0.24***	(-1.13***)
Dårlig nabolag	302			0.02	(0.16)
R ²		0.22***		0.36***	
ΔR^2				0.14***	

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$ *** $p < 0.001$

^a Kjønn ble kodet som 0 = Gutt og 1 = Jente

^b Etnisitet ble kodet som 0 = Snakker norsk hjemme og 1 = Snakker norsk og annet språk/snakker fremmedspråk

^c Klassetrinn ble kodet som 0 = 6.- 7. klasse og 1 = 8.- 10. klasse

^d Bosituasjon ble kodet som 0 = Andre boforhold og 1 = Bor sammen med mor og far

I modell 1 bidrar de tre forskningsvariablene eller prediktorene til 22 % av forklart varians på den avhengige variabelen. I modell 2 øker forklart varians med 14 % etter å ha kontrollert for kjønn, etnisitet og foreldrenes økonomi. I modell 1 predikerer kjønn ($\beta = -0.25$), og foreldres økonomiske situasjon ($\beta = -0.39$), for grad av tilfredshet. Disse to forskningsvariablene forklarer altså så mye som 22 % av variansen på barnas tilfredshet, da etnisitet ikke er signifikant. Kjønn fortsetter å være en sterk prediktor på grad av tilfredshet også i modell to etter å ha kontrollert for de syv kontrollvariablene ($\beta = -0.30$), mens påvirkningen av foreldrenes økonomiske situasjon på grad av tilfredshet minsker noe ved introduksjonen av kontrollvariablene ($\beta = -0.26$). Når man ser på de ulike individuelle variablene i modell 2 predikerer hvilket klassetrinn barna går i ($\beta = -0.11$), relasjonen til venner ($\beta = -0.18$), bosituasjon ($\beta = 0.12$) og trening på idrettslag ($\beta = -0.24$) for grad av tilfredshet.

Guttene er gjennomsnittlig mer tilfredse enn jentene, og de yngste elevene er mer tilfredse enn de eldste elevene. Barna som bor sammen med både mor og far er mer tilfredse enn de som ikke gjør det. Videre er skalaene for barnas opplevelse av foreldres økonomi, relasjon til venner, og om barna trener på et idrettslag kodet på den måten at jo lavere score barna har; jo bedre økonomi opplever de at foreldrene har, jo bedre relasjon til venner opplever de at de har, og jo mer trener de. Likert-skalaene går med andre ord fra positivt til negativt. Dette betyr at de barna som synes at foreldrene har god økonomi, gode vennerelasjoner, og trener mye,

ikke overraskende også er mer tilfredse enn de barna som opplever at foreldrene har dårlig økonomi, har dårlige vennerelasjoner, og trener lite eller aldri. Dette er forklaringen på hvorfor flere av de standardiserte og ustandardiserte koeffisientene er negative. De barna som er minst tilfredse er jenter i 8.- 10. klasse som ikke bor sammen med begge foreldrene sine, som opplever at foreldrene har dårlig økonomi, som synes det er vanskelig å få nærhet og omsorg fra vennene sine, og som ikke trener på et idrettslag. Pearsons r (r^2) viser at de 10 variablene til sammen forklarer 36 % av tilfredsheten til barna.

6. Drøfting av resultatene

Hensikten med dette studiet har vært å undersøke hva som predikerer barns tilfredshet sett fra deres ståsted. Dette er viktig både fordi det finnes for lite forskning på barns tilfredshet (Bradshaw 2011, 90-91), og fordi det er for lite forskning basert på informasjon fra barna selv (Backe-Hansen 2004, 16, 22; McAuley og Rose 2010, 131; Seim og Larsen 2011, 184-185; Sletten 2011, 25). For å prøve å få frem barnas opplevelse av mentalt og sosialt velvære var flere av spørsmålene i spørreundersøkelsen knyttet til hvordan de så på seg selv, og om de opplevde sitt sosiale liv som godt. Denne psykologiske forståelsesrammen knytter dette studiet opp mot livskvalitetsbegrepet *tilfredshet* (Mæland m.fl. 2004, 91-93). Forskningsvariablene har vært knyttet til hvordan tilfredsheten blir påvirket på fattigdom, kjønn og etnisitet. I tillegg har det blitt kontrollert for andre faktorer som tidligere forskning har vist at påvirker barns tilfredshet. I dette kapitlet blir disse forskningsvariablene og noen av kontrollvariablene drøftet i lys av tidligere forskning og teori.

6.1 Prediktorer på tilfredshet

Hvis man ser nøyere på den statistiske validiteten i forhold til de tre hypotesene (forskningsvariablene) som ble presentert i kapittel 1, ble det funnet en signifikant sammenheng mellom foreldrenes økonomi og barns tilfredshet. Hypotesen knyttet til kjønn var også statistisk signifikant, og resultatene viste at guttene er mer tilfredse enn jentene. Hypotese nummer tre knyttet til etnisitet derimot viste seg å ikke være signifikant i forhold til barns tilfredshet i dette studiet.

Ungdom fra familier med dårlig råd i Oslo oppgir sjeldnere forventninger om å bli lykkelige enn ungdom flest i Oslo (Sletten 2011, 50). De fleste studier av barns opplevelse av det å vokse opp i fattigdom viser at det vanskeligste ofte er de sosiale problemene dårlig økonomi medfører i forhold til jevnaldrende, og at den stadige følelsen av skam og underlegenhet kan påvirke deres selvfølelse og ambisjoner for fremtiden (Sletten 2011, 25, 28-29). Foreldrenes økonomiske situasjon kan med andre ord påvirke barnas tilfredshet, slik resultatene fra dette studiet også viser. Mangel på penger i Norge handler i stor grad om å mangle det andre barn har, og foreldres økonomi kan derfor få stor betydning for barnas mulighet for deltakelse med andre barn på ulike arenaer (Backe-Hansen 2004, s. 31). Denne type fattigdom fører til at noen relativt sett er dårligere stilt sammenlignet med andre innenfor det samme samfunnet (Husby, 2011), og dette kan fort bli veldig synlig i en kommune som Bærum hvor det er store inntektsforskjeller. På den måten kan man argumentere for at foreldrenes økonomi som i

utgangspunktet i følge Bronfenbrenner (1979, 22-26) indirekte påvirker barnet via eksosystemet (foreldrenes arbeidsinntekt eller tilknytning til NAV), faktisk påvirker på en svært direkte måte både på mikro- og mesonivå. Prosjektgruppen KRAFT! hadde likevel en hypotese om at økonomi kanskje ikke ville ha så stor betydning for barnas tilfredshet, da det er mange på denne skolen som lever i inntektsfattige familier. På den måten er det lettere å ikke skille seg ut blant jevnaldrende, enn det kanskje vil være på mer homogene skoler hvor det er færre familier som er tilknyttet NAV. Dette viste seg å ikke stemme i dette studiet.

Ung i Oslo-undersøkelsen fra 2006 hadde to innfallsvinkler til spørsmål knyttet til foreldrenes økonomi. Den første så på husholdets økonomi som en objektiv og målbar størrelse, mens den andre så på den økonomiske situasjonen som en relativ og subjektiv erfaring. Disse målbare størrelsene var antall biler, om barna hadde eget soverom (som blir beskrevet senere i forhold til etnisitet), og antall feriereiser de hadde vært på sammen med foreldrene det siste året. Mens spørsmålet knyttet til i hvilken grad de unge opplever at de ikke kan være med på sosiale aktiviteter sammen med andre unge fordi de ikke får penger fra foreldrene, er et eksempel på den subjektive erfaringen (Øia 2007, 142). I dette studiet har fokus vært mer på barnas relative, subjektive erfaring. Nielsen (2007, 6) belyser på hvilken måte barna blir påvirket av familiens økonomiske situasjon, og hvordan de aktivt erfarer og forholder seg til familiens økonomi. Familiens økonomi inngår i en kompleks sammenheng som påvirker konstruksjonen av barnas mening. Barna forholder seg til familiens økonomi i sin hverdag, men ikke som et enkeltstående fenomen. På samme måte ser man i denne undersøkelsen at det er mange ulike faktorer som påvirker barnas tilfredshet, ikke bare foreldrenes økonomi. Dette synliggjøres ytterligere i regresjonsanalysen hvor så mange som ti ulike variabler "bare" forklarer 36 % av barnas tilfredshet; det er altså veldig mange andre faktorer som påvirker hvordan de har det i sin hverdag.

Resultatene viser at guttene er mer tilfredse enn jentene. Samtidig er det større spredning i resultatene til jentene enn guttene, som viser at guttene har svart mer likt, eller er mer enige, enn jentene. Det er altså flere jenter som svarer at de har bedre tilfredshet enn guttene, men det er også flere jenter som svarer at de har dårligere tilfredshet enn mange av guttene. Spriket er med andre ord større blant jentene, enn hos guttene. Tidligere forskning viser også at gutter er mer tilfredse enn jenter (Bradshaw 2011, 89; Hansen 1999, 93; McAuley og Rose 2010, 190). Dette til tross for at forskning viser at jenter generelt oftere gjør det bedre på skolen enn gutter (Madssen 2011), og trives bedre. Selv om flere gutter blir utsatt for mobbing, opplever

de generelt bedre allmennhelse. De er mer sorgløse og bekymrer seg mindre, mens jentene langt oftere opplever psykiske plager (Øia 2007, 146-148).

Det er viktig å være klar over at det kan være problematisk å sammenligne jenter og gutter på denne måten, da deres opplevelse av tilfredshet antageligvis er ganske forskjellig. Det i utgangspunktet kjønnsnøytrale og abstrakte begrepet *tilfredshet*, kan tilsynelatende brukes til å sammenligne jenter og gutter. Men hvis gruppen av jenter og gruppen av gutter for eksempel uttrykker samme grad av tilfredshet med livene sine, er det da ensbetydende med at det er det samme de er tilfredse med (Haavind 2000, 165)? Liv Mette Gulbrandsen (2006a, 268) påpeker at et av de sentrale organiserende prinsippene i samfunnet er hvilket kjønn man er, og barn vil derfor hele tiden "kjønnes" gjennom hverdagens gjøremål. Det at barn fremstår som kjønnnet kan knyttes til det sosiokulturelle perspektivet, hvor barn påvirker og blir påvirket av de ulike sosiale og kulturelle sammenhenger som de inngår i (Tetzchner 2001, 19).

Ungdom med innvandrerbakgrunn fra familier med dårlig råd i Oslo oppgir sjeldnere forventninger om å bli lykkelige enn ungdom flest i Oslo (Sletten 2011, 50). Første generasjon innvandrere, samt de med blandet bakgrunn er mer plaget av psykiske problemer og bekymringer (Øia 2007, 151). Annen forskning viser at den dårlige familieøkonomien oftere merkes av innvandrerbarna gjennom at foreldrene ikke har råd til å gi dem penger til aktiviteter (Øia, Skevik Grødem og Krange 2006, 8). På tross av dette var det ikke noen forskjell i tilfredsheten mellom innvandrerbarn og norsk-etniske barn i dette studiet. Heterogeniteten på skolen kan være forklaringen på at etnisitet viste seg å ikke være signifikant i analysene, fordi det er et så stort mangfold av etnisitet på denne skolen. Bare 15,9 % av barna svarte at de ikke var født i Norge, mens henholdsvis 30,4 % og 29,1 % svarte at mor og/eller far ikke hadde vokst opp i Norge. 6,2 % svarte at de ikke snakket norsk hjemme, mens 22,7 % svarte at de snakket norsk sammen med et annet språk. Dette betyr at ca. 30 % av elevene har én eller sannsynligvis to foreldre med en annen etnisitet.

Kan det være slik at det å være ikke etnisk-norsk er så vanlig at det ikke har noen betydning eller påvirkning på tilfredsheten til barna på denne skolen? Dette spørsmålet kan knyttes til det salutogene perspektivet som har fokus på normalitetsbegrepet – hva anses som "vanlig" eller "normalt" på denne skolen (Solem 2011, 68). Siden bare 15,9 % av elevene svarte at de ikke var født i Norge, betyr dette antageligvis at cirka 14 % av barna med én eller to ikke

etnisk-norske foreldre er født og oppvokst i Norge. Det er sannsynlig at etnisitet ikke har noen betydning for tilfredsheten, fordi de barna som er født og oppvokst i Norge dermed føler seg like "norske" som de etnisk-norske barna. Men årsaken for at etnisitet ikke var signifikant i denne undersøkelsen kan også ha andre grunner, for eksempel at spørsmålene ikke var gode nok for å belyse dette temaet. Så mange som 87,7 % av barna har svart at de har et eget soverom som kan gi en indikasjon på boligstandarden og familiens økonomiske situasjon. I *Ung i Oslo*-undersøkelsen fra 2006 svarte 15.7 % at de manglet eget soverom (Øia 2007, 142), og av de som manglet eget soverom var innvandrere overrepresentert med 25 % mot bare 6.2 % av de norske barna (ibid. 150). Dette er kanskje ikke så overraskende da innvandrerfamilier gjerne har flere familiemedlemmer boende i huset enn norske familier har.

Vennerelasjoner var signifikant i dette studiet, og predikerte tilfredshet blant barna. Barna kan oppleve mestring i interaksjon med de nære omgivelsene rundt seg (Kokkinn 2005, 88, 180), sånn som i venneflokk. Et sosialt nettverk hvor man føler en sterk tilhørighet, anses også som en motstandsressurs innenfor det salutogene perspektivet (Walseth og Malterud 2004, 65). Resultatene fra Storbritannia (Bradshaw 2011, 89, 94) indikerer at forhold til familie og venner, er av størst betydning for barnas tilfredshet. Forskning fra Norge viser at familiens økonomi har stor betydning for ungdomsskoleelevers relasjon til jevnaldrende, ved at dårlig råd fører til svakere vennskapsrelasjoner blant norsk ungdom (Sletten 2011, 47). Barnas opplevelse av å bli akseptert av sine jevnaldrende er den variabelen som sterkest korrelerer med forventninger om lykke (ibid. 50).

Annen forskning viser at barn i lavinntektsfamilier ikke skiller seg ut fra barn flest når det kommer til antall venner og relasjon til medelever, men at de derimot sjeldnere har med seg venner hjem og sjeldnere er på besøk hos venner (Thorød 2006, 12). Et interessant og kanskje overraskende funn fra spørreundersøkelsen er svarene på et spørsmål knyttet til hva elevene mener er viktig for å få respekt fra sine venner (spørsmål 20, se vedlegg 3). Det å ha "kule" klær, ha dyre bursdagsselskap og å bruke mye penger på ting som mobil og data var ikke signifikant i forhold til tilfredshet. Det som derimot var signifikant var å gjøre det godt på skolen og godt i idrett. Disse resultatene er svært positive både i forhold til fremtiden til barna (med tanke på deres fremtidige helse, og utdannings- og arbeidsmuligheter), men også fordi det påvirker deres tilfredshet på en positiv måte.

I regresjonsanalysen ser vi at relasjonen barna har til foreldrene ikke er signifikant med hensyn til tilfredsheten, på tross av at tidligere forskning viser det motsatte (Bradshaw 2011, 89; Øia 2007, 140). Barna som svarte på undersøkelsen var i alderen 11-15 år, og det kan argumenteres for at det er vanlig i denne aldersgruppen at viktigheten av nærhet og omsorg fra foreldre til dels blir erstattet av viktigheten av nærhet og omsorg fra vennegjengen. Dette kan være én mulig grunn for at relasjon til venner ble signifikant, mens relasjon til foreldrene ikke ble det i regresjonsanalysen. Det at foreldrerelasjon ikke ble signifikant er heller ikke ensbetydende med at relasjonen til foreldrene ikke er viktig i barnas liv, det betyr bare at av de utvalgte variablene så var det andre variabler som betød mer for tilfredsheten, enn relasjonen til foreldrene.

Videre er det viktig å være klar over at spørsmålet knyttet til relasjon til foreldre (om det er vanskelig å få nærhet og omsorg fra foreldrene) bare er ett av mange aspekter knyttet til barnas forhold til sine foreldre. Tormod Øia (2007, 140) viser for eksempel at gjennom ungdomstiden er foreldrene de viktigste signifikante andre sammenlignet med jevnaldrende når det kommer til meningsdannende og identitetsskapende prosesser som for eksempel matvaner, religion, politikk, fremtidig utdanning og yrker. Mens på spørsmål knyttet til synet på hvordan barna kler seg er venner de viktigste signifikante. Fra samme undersøkelse (*Ung i Oslo* i 2006) svarer 88 % av barna at foreldrene deres aksepterer dem som de er, og 80 % føler både at foreldrene stoler på dem, og at de stoler på foreldrene.

Et av spørsmålene fra spørreundersøkelsen i dette studiet går på hvor ofte det har hendt at barna har opplevd at foreldrene ikke har hatt råd til å gi dem penger slik at de kunne være med på aktiviteter med venner (som for eksempel kino, idrettsarrangementer og konserter). Dette predikerer ikke tilfredshet i regresjonsanalysen. I dette studiet svarer 80.6 % at dette aldri har skjedd dem, mens fra *Ung i Oslo*-undersøkelsen fra 2006 svarte 65.9 % at dette aldri hadde skjedd dem. Mens 9.2 % svarte at dette hadde skjedd dem mange ganger (Øia 2007, 142), er det 2.6 % som svarer det i dette studiet. Det er vanskelig å si noe om hvorfor tallene er såpass forskjellige, men resultatene fra undersøkelsen i Oslo er basert på et mye større materiale enn denne undersøkelsen. I tillegg ble disse to undersøkelsene gjennomførte med syv års mellomrom.

Flere norske studier antyder at det er en sammenheng mellom familieøkonomi og deltakelse (Sletten 2011). Forskning viser at barn ønsker å skjule at de er fattige ved å blant annet holde

seg tilbake fra aktiviteter som koster penger (Seim og Larsen 2011, 13), de tar sjeldnere med seg venner hjem, og de føler ikke at de kan invitere venner over til middag eller overnatting (Ridge 2002; Thorød 2006, 12). En av artiklene til Sletten (ibid. 48) ser på sammenhengen mellom dårlig familieøkonomi, og det sosiale livet til ungdommen (organiserte fritidsaktiviteter, hjemmebaserte og utebaserte fritidsaktiviteter). Resultatene tyder på at familiens økonomiske situasjon påvirker sosial deltakelse, men at det er forskjell på ungdom som er fattige på det subjektive målet og ungdom som er fattige ifølge deprivasjonsmålet. Førstnevnte, opplevd fattigdom, har betydning for deltakelse i organisert og hjemmebaserte fritidsaktiviteter, mens sistnevnte kategori skiller seg ut fra ungdom flest når det kommer til utebaserte fritidsaktiviteter. Men hennes analyser viser derimot at i familier som mottar sosialhjelp, deltar ungdom like ofte når det gjelder alle typer fritidsaktiviteter som ungdom flest, etter at det er kontrollert for blant annet kjønn, klassetrinn og etnisitet. Dette kan være grunnen for hvorfor Anna Brita Thorød (2006, 12) fant at barn i lavinntektsfamilier ikke skiller seg ut blant barn flest når det kommer til helsesituasjon. Derimot fant hun at barn i lavinntektsfamilier deltok mindre i organiserte fritidsaktiviteter (ibid. 12).

Bosituasjon er signifikant i dette studiet, og de barna som bor med begge sine foreldre har en høyere tilfredshet enn de barna som bor i andre bosituasjoner. Majoriteten av barna bor sammen med både mor og far (70 %). Solem (2011, 68-69) viser til at det å bare bo hos mor predikerer sårbarhet hos barn, og i husholdninger der hovedinntektstakeren er enslig forsørger er nesten halvparten av alle barn inntektsfattige (Poppe og Borgeraas 1992, 49). I dette studiet bor 14.3 % bare eller mest sammen med mor, og 2.3 % bare eller mest hos far. Det har blitt mer og mer vanlig at barn av skilte foreldrene bor like mye hos mor og far, så det er ikke så overraskende at en nesten like stor gruppe som de som bare bor hos mor, bor like mye hos både mor og far (11.7 %).

Øia (2007, 140) viser fra *Ung i Oslo*-undersøkelsene at færre bor med begge sine foreldre i 2006, enn de gjorde i 1996. Andelen som bor like mye hos mor og far økte fra 3,5 % i 1996, til 7,5 % i 2006. Dette gjelder i hovedsak bare etnisk-norske barn; 10.3 % av norske barn bor like mye hos mor og far, mot bare 1 % av unge med innvandrerbakgrunn (ibid. 149). Øia, Skevik Grødem og Krange (2006, 7) viser i sin undersøkelse til at 85 % av de fattige innvandrerbarna bor med begge sine biologiske foreldre, mot bare 60 % av de fattige norske barna. Veien inn i fattigdom kan med andre ord sies å gå via store familier for innvandrere, og samlivsbrudd for nordmenn. I Norge har vi et velferdssystem som skal sikre alle en

tilfredsstillende levestandard, som blant annet innebærer et egnet sted å bo med en nøktern standard (Seim og Larsen 2001, 83-84). Dette er en av årsakene til hvorfor fattigdommen i Norge blir sett på som relativ, og ikke absolutt. Av resultatene i dette studiet ser man at på tross av at skolen ligger i et område med mange etniske familier som ofte har mange barn, har majoriteten av barna eget soverom. De lever altså ikke så trangbodd som man kanskje skulle tro.

6.2 Tilfredshet sett i lys av teorien

Fokuset på hvorfor folk holder seg friske til tross for ulike stressfaktorer i livet er kjernen i det salutogene perspektivet. En stressfaktor kan for eksempel være at mange av barna tilknyttet denne skolen kommer fra lavinntektsfamilier. Oppgaven har et salutogent fokus i den forstand at det har blitt sett helhetlig på barn innenfor konteksten av deres hverdagsliv. Det gjennomgående fokuset på tilfredshet i dette studiet er i seg selv å ha et salutogent fokus. Hva er bra for barn og unge, hva betyr noe for tilfredsheten, eller hva påvirker tilfredsheten, er alle helsefremmende spørsmål. Studiet undersøker ulike variabler som blir sett på som motstandsressurser (god økonomi, gode opplevelser med venner, venne- og foreldrerelasjoner, trening på idrettslag), som gjør barna mer motstandsdyktige. I dette studiet var blant annet god økonomi, god relasjon til venner, og trening på idrettslag viktig for barnas tilfredshet. Foreldrenes økonomiske situasjon vil påvirke barna på mange områder og vil legge føringer i forhold til hva slags muligheter de har, og har derfor også svært mye å si for deres tilfredshet. Det å ha en god relasjon til venner er som tidligere vist viktig fordi man kan få en sterk tilhørighet innenfor et sosialt nettverk. Spørsmålet knyttet til om barna trener på et idrettslag er salutogent både på grunn av det helsefremmende aspektet, men også med tanke på den sosiale støtten og tilhørigheten det å trene på et lag medfører (Langeland 2011; Walseth og Malterud 2004, 65). I tillegg kan det bygge selvtillit og en følelse av mestring for mange.

Hvis vi skal innta et overordnet salutogent perspektiv på resultatene fra spørreundersøkelsen kan man spørre seg hva det er som gjør at majoriteten av elevene tilsynelatende har det så bra? En hypotese barnefattigdomsprosjektet KRAFT! hadde ved oppstart var at økonomi ikke nødvendigvis kom til å ha så stor betydning for barnas tilfredshet, nettopp fordi det var så mange elever på denne skolen som levde i lavinntektsfamilier. På grunn av mangfoldet når det kommer til inntektsulikhet skiller ikke barna seg like lett ut, som de kanskje ville ha gjort på en mer homogen skole hvor majoriteten av barna kommer fra høyinntektsfamilier. En annen årsak til at elevene tilsynelatende har det så bra kan være at foreldrene på denne skolen er

gode til å skjerme barna fra deres vanskelige økonomiske situasjon, fordi de er opptatt av at barna skal ha en så "normal" barndom som mulig. Dette kan igjen knyttes til en salutogen tankegang hvor normalitet er viktig (Solem 2011, 68). Thorød (2006, 8) viser til en del strategier foreldrene har for å lykkes med det, blant annet ved å prioritere barna først når det kommer til disponering av penger. Denne hypotesen understøttes av funnene knyttet til barnas svar på deres opplevelse av foreldrenes økonomiske situasjon. På spørsmålet om de opplever at foreldrene har dårlig økonomi (N = 294) svarer 180 av barna at de aldri opplever det, mens på spørsmålet om det har hendt dem at foreldrene deres ikke har hatt råd til å gi dem penger slik at de kunne være med på ulike aktiviteter som koster penger (som for eksempel kino, idrettsarrangement, konsert) svarer hele 245 personer (av N = 304) at det aldri har hendt dem. Disse to spørsmålene er ulike i den forstand at det første handler om barna opplever eller synes at foreldrene har dårlig økonomi, mens det siste handler om hvordan barna opplever at denne dårlige økonomien går utover dem direkte. Så selv om totalt 114 barn har opplevd at foreldrene har dårlig økonomi (enten nesten aldri, sjeldent, noen ganger, ofte, nesten alltid eller alltid), er det bare totalt 59 som har opplevd at det går direkte utover dem i forhold til å få penger til å finne på ting med vennene sine (enten én gang, noen få ganger, mange ganger eller hver gang). Det viser i praksis at foreldrene prioriterer barna sine.

Dette studiet og tidligere forskning viser at gutter er mer tilfredse enn jentene. Det kan derfor argumenteres for at det å være gutt er en motstandsressurs slik Antonovsky (2012, 16-17) presenterer. Ulleberg Hansen (1999, 93) viser at mennene definerer sin egen mestringkapasitet som høyere enn det kvinnene gjør, og på den måten er mer indrestyrt enn ytrestyrt. Mennene er altså flinkere til å tilskrive egne prestasjoner og evner til noe de selv har kontroll over, mens kvinnene fort tillegger egne evner som bare tilfeldig, flaks eller lignende. Dette er særlig interessant når jenter i skolesammenheng gjennomgående gjør det bedre enn guttene (Madssen 2011).

Resiliens har også fokus på helsebringende prosesser, og kobler egenskapene hos et barn til ulike egenskaper i miljøet rundt barnet. For å forstå begrepet resiliens har barna tilknyttet dette studiet blitt spurt hvordan de vurderer sin vanskelige situasjon ved hjelp av blant annet spørsmål knyttet til i hvor stor grad barna er enig i at foreldrene deres har dårlig råd, i hvor stor grad barna mener at sin familie har god økonomi sammenlignet med andre, eller hvor flinke barna mener de er på skolen sammenlignet med de andre elevene. De har også blitt spurt om hva de tror de kommer til å gjøre - på tross av sin eventuelle vanskelige situasjon -

ved hjelp av fremtidsspørsmål, men dette blir ikke utforsket videre i dette studiet. Utfra dette studiet kan vi si noe om at barna stort sett opplever at de har det bra på tross av at de bor i et belastet område, men det understrekes at det er vanskelig å snakke om grad av resiliens ut fra dette datamaterialet (Borge 2010, 11-12; Rutter 2006, 1, 4; Rutter 2012, 335, 342).

Det gjennomgående fokuset på ressurser i dette studiet, istedenfor sykdom, vil si å ha et mestringsperspektiv. Mestringsmåtene er knyttet til tidligere erfaringer og personlighet som i en viss grad blir kartlagt via de 13 påstandene i spørsmål 21. Men mestring skjer også i interaksjon med de nære omgivelser og normene i samfunnet, altså barnas oppvekstmiljø presentert som en økologisk modell med fem relaterte systemer, som blir beskrevet under. Mestring i denne oppgaven er ikke at barna vil finne en løsning i den forstand at de kvitter seg med problemet, for eksempel at foreldrene deres plutselig får mye bedre økonomi, men hvordan de kan lære seg å leve med denne erkjennelsen uten at det blir en konstant stressfaktor (Borge 2010, 16; Grøholt, Sommerchild og Gjærum 1998, 22; Kokkinn 2005, 88, 180). Ut fra hvor tilfredse majoriteten av barna sier at de er, kan man argumentere for at de antageligvis er langt på vei å mestre de utfordringene de har.

Som tidligere vist blir barn påvirket av de ulike sosiale sammenhenger som de inngår i, og deres oppvekstmiljø beskrives i den økologiske modellen til Bronfenbrenner med fire relaterte systemer. Det er den gjensidige påvirkningen av disse systemene som til sammen utgjør det unike oppvekstmiljøet til hvert enkelt av barna som var med i denne spørreundersøkelsen (Bronfenbrenner 1979, 22-26; Tetzchner 2001, 19). De fleste spørsmålene i undersøkelsen er knyttet til mikro- og mesosystemene til barna ved at det er fokus på deres nære, daglige relasjoner (nærmeste familie, venner, naboer, lærere, trener) og forholdene/forbindelsene mellom disse. Et overraskende funn, med tanke på hva tidligere forskning viser, er at barnas relasjon til foreldrene på mikronivå ikke var så viktig som barnas relasjon til vennene på mesonivå. Selv om majoriteten av spørsmålene fra spørreundersøkelsen var på mikro- og mesonivå, var det samtidig også flere spørsmål knyttet til eksosystemet som barnet i utgangspunktet ikke er en aktiv del av, men allikevel blir påvirket av. Dette er spørsmålene knyttet til foreldrenes arbeidssituasjon (og utdanning og etnisk bakgrunn som kan påvirke deres muligheter på arbeidsmarkedet) og deres økonomiske situasjon, samt spørsmål knyttet til nabolaget (som også kan knyttes til makrosystemet).

Vi vet at det er flere av foreldrene til barna på denne skolen som er tilknyttet NAV, som igjen kan påvirke barnas hverdag og oppvekstvilkår. Disse offentlige eller statlige tjenestene via NAV kan igjen knyttes til samfunnsnivået på makroplan, da tjenestene derfra blir påvirket av regjeringen og staten Norge. Norges, og Bærum kommunes eller lokalsamfunnets lover, regler, normer og verdier vil også påvirke barna indirekte via hvordan foreldrenes hverdag er, hvordan skolesystemet fungerer, hvordan nabolaget/tettstedet de bor i er, eller hvilke fritidsaktiviteter de kan være med på. Det økologiske og salutogene perspektivet, i likhet med dette studiet, har et holistisk fokus på barns utvikling og helse (Solem 2013, 64, 68).

Den 1. januar 2012 tredde det i kraft en ny lov om folkehelsearbeid (folkehelseloven) hvor formålet blant annet er at kommunene skal bidra til en samfunnsutvikling som fremmer folkehelsen, og utjevner sosiale helseforskjeller. Hensikten er å fremme befolkningens helse, trivsel, og legge til rette for gode sosiale og miljømessige forhold ved hjelp av tiltak knyttet til oppvekst- og levekårsforhold som bolig, utdanning, arbeid og inntekt, fysisk aktivitet, samt fysiske og sosiale miljøer⁵. Denne loven understøtter forskningen i dette studiet som har fokus på det sosiokulturelle perspektivet, hva som fremmer barns trivsel, og legger til rette for gode sosiale og miljømessige oppvekstforhold. Fokuset i barnefattigdomsprosjektet var nettopp at denne spørreundersøkelsen skulle si noe om barns hverdag, og basert på funnene si noe om hva slags tiltak som burde bli videreført eller eventuelt startet opp, for å legge til rette for best mulig oppvekst- og levekårsforhold for barna på denne skolen. Barns tilfredshet påvirkes av mange dimensjoner (McAuley og Rose 2010, 140), og fokus i denne oppgaven har derfor vært å se på mange ulike faktorerens påvirkning på barnas hverdag.

Til slutt må det også tas hensyn til tidssystemet hvor man ser på den personlige tidslinjen, den historiske tidslinjen og generasjonslinjen. I forhold til dette studiet må man vurdere hvilke samfunnsmessige forhold som er med på å utvikle betingelsene for barnas oppvekst og utvikling. Hvilke år barna er født, og hvordan de har blitt påvirket av å vokse opp på slutten av 1990-tallet og begynnelsen av 2000-tallet. Den personlige tidslinjen tilsier at resultatene fra spørreundersøkelsen bare er et tilstandsbilde fra juni 2012, og sier ingenting om hvordan barna kommer til å utvikle seg videre, eller om resultatene ville ha vært de samme om undersøkelsen hadde foregått på et annet tidspunkt (Gulbrandsen 2006b, 64-65).

⁵ http://www.regjeringen.no/upload/HOD/Dokumenter%20FHA/RundskrivI6_2011NY.pdf (11.05.13).

7. Avslutning

I dette kapittelet vil hovedfunnene fra studiet bli oppsummert, implikasjoner oppgaven kan ha for forståelsen av barns tilfredshet blir beskrevet, samt svakheter ved oppgaven.

Ved oppstarten av barnefattigdomsprosjektet og masteroppgaven var hovedfokus å undersøke barns opplevelse av fattigdom på en marginalisert skole i Bærum Kommune. Men etter å ha gjennomgått og analysert datamaterialet kan det argumenteres for at oppgaven dreier seg mer om barnas opplevelse av *hverdagen* sin enn deres opplevelse av *fattigdom*, da majoriteten av barna viste seg å ha det bra.

Foreldrenes økonomi er viktig for barns tilfredshet. For å undersøke disse resultatene ytterligere kunne det ha vært hensiktsmessig å intervju barna på skolen for å gå mer i dybden på temaet, eller intervju foreldrene for å kartlegge hvordan deres økonomiske situasjon *faktisk* er, og hvilke verktøy foreldrene benytter for å skjerme barna sine fra deres økonomiske problemer. Det hadde også vært interessant med en komparativ undersøkelse på en mer homogen skole for å se om de få barna fra lavinntektsfamilier på de type skolene scorer dårligere på tilfredshet, enn det barna fra skolen i denne undersøkelsen gjorde. Videre hadde det vært interessant å undersøke nærmere *hvordan* dårlig råd får betydning for ulike faktorer i barn og unges hverdagsliv.

Resultatene viste at kjønn påvirker grad av tilfredshet. I tråd med tidligere forskning, var guttene mer tilfredse enn jentene. Spredningen var større blant svarene til jentene, som tyder på flere ekstremverdier - altså svar som skiller seg sterkt ut fra resten av utvalget, som igjen kan ha stor påvirkning på gjennomsnittet. Omfanget på denne oppgaven resulterte i at det ikke ble gått mer i dybden på ulike kjønnsforskjeller i svarene fra spørreundersøkelsen, men dette hadde vært spennende å utforske videre i barnefattigdomsprosjektet. Videre forskningsfokus kan være å gjennomføre en ny spørreundersøkelse på et senere tidspunkt for å se om man får det samme resultatet, eller intervju elevene om kjønnsperspektivet for å undersøke påvirkningen det har i deres hverdag, og på deres tilfredshet. I tillegg ville en spørreundersøkelse på en annen skole i Bærum kommune vært nyttig, for å sammenligne resultatene på betydningen av kjønn på tilfredshet. Eventuelt å gjennomføre en spørreundersøkelse på én eller flere skoler, i en annen kommune eller i flere andre kommuner (både by og distrikt for eksempel).

Etnisitet var ikke signifikant i dette studiet, på tross av hva tidligere forskning viser. Det hadde vært spennende å utforske hypotesen om at etnisitet sannsynligvis ikke predikerte tilfredsheten på denne skolen, fordi det å være ikke etnisk-norsk er så vanlig der. I tillegg indikerer resultatene fra spørreundersøkelsen at det er sannsynlig at etnisitet ikke har noen betydning for tilfredsheten fordi det er så mange av barna som er født og oppvokst i Norge, og dermed føler seg like "norske" som de etnisk-norske barna. For å finne ut av dette hadde det vært spennende å gjennomføre en kvalitativ undersøkelse på skolen, ved å for eksempel intervju dem om disse temaene.

Spørsmålet en må stille i forhold til den ytre validiteten er om en tilsvarende undersøkelse på en annen skole i kommunen eller i landet vil få de samme resultatene? Har resultatene fra denne undersøkelsen noen overføringsverdi til andre skoler både lokalt og nasjonalt? Store utvalg gir generelt mer presise målinger enn små utvalg (Ringdal 2009, 174) og bruk av selvutfyllingsskjemaer kan gi store frafall (ibid. 177), så resultatene kan nok ikke generaliseres til populasjonen i særlig grad. I tillegg er undersøkelsen bare fra én skole som ikke nødvendigvis sier noe om hvordan det er i resten av kommunen eller landet. Årsaken for det kan være *personhomogenitet* som betyr at barna som svarte på spørreundersøkelsen er en relativt ensartet gruppe (Lund 1997, 21).

Som tidligere nevnt skiller denne skolen seg også ut i forhold til de fleste andre skolene i Bærum Kommune ved at den ligger i et område i kommunen som har en høy andel av minoriteter. Som tidligere vist (Fløtten, Skog Hansen og Kavli 2009, 16) har gruppen etniske minoriteter lavere sysselsetting og oftere flere barn enn befolkningen for øvrig, som gjør at de er i en risikogruppe for vedvarende fattigdom. I denne undersøkelsen vet man at barna på skolen på datainnsamlingstidspunktet i 2012, kom fra familier som var overrepresentert som mottakere av kvalifiseringsstønad i kommunen. Dette understøtter det forskningen viser angående lavere sysselsetting blant minoriteter.

På bakgrunn av dette ville nok ikke en tilsvarende undersøkelse på en annen skole i Bærum gitt de samme resultatene, og resultatene kan nok heller ikke overføres til andre kommuner i Norge da Bærum skiller seg ut fra majoriteten av kommunene på landsbasis (blant annet på

grunn av høyere utdanning⁶ - og inntektsnivå⁷). Her kan man snakke om ulike oppfatninger av begrepet relativ fattigdom, fordi synet på fattigdom mest sannsynlig er annerledes i Bærum enn det er i de fleste andre kommunene i Norge. Det er altså ikke bare forskjell mellom relativ og absolutt fattigdom, men det er også forskjellige grader av relativ fattigdom avhengig av tid og sted. Definisjonen på relativ fattigdom beskrives med andre ord ut fra en gitt gruppe (Husby, 2011). På den måten blir det vanskelig å si noe generelt om barns opplevelse av fattigdom i Norge, basert på hvordan noen barn i Bærum opplever det.

Da datainnsamlingen til denne masteroppgaven ble påbegynt, var meningen at spørreundersøkelsen kunne bli nyttig i videre jobbing med skolen i barnefattigdomsprosjektet i Bærum Kommune, ved å gi noen indikasjoner til de ansatte på skolen og barnas foreldre, om hva som er viktig å ha fokus på for å opprettholde, og kanskje øke barnas trivsel. I møter med rektor informerte han om at det er fokus på at alle skal ha muligheten til å være med på et idrettslag. For å prøve å sikre dette søker de hvert år om penger fra kommunen for å kunne dekke blant annet treningsavgifter til enkelte barn hvor dette av ulike årsaker ikke blir dekket av foreldrene deres. På grunnlag av resultatene kunne prosjektgruppen ha vist at dette fokuset, mest sannsynlig har en viktig forebyggende effekt – da trening bidrar til barnas tilfredshet.

I forbindelse med barnefattigdomsprosjektet besøkte prosjektgruppen en annen skole i Bærum som hadde en stor anti-mobbe kampanje pågående hvor de blant annet kartla venne-nettverkene i alle klassene for å undersøke hvordan barna så på seg selv, hvordan de så på de andre i klassen, hvem som var vennene deres (eventuelt om de ikke hadde venner), hvem som mobbet, og hvem som ble utsatt for mobbingen osv. Da relasjon til venner var en sterk prediktor på tilfredshet i dette studiet, kunne prosjektgruppen kanskje satt i gang en lignende helsefremmende kampanje på skolen for å undersøke ytterligere hvordan hvert enkelt barn har det, og sette inn tiltak for å bedre elevenes relasjoner til hverandre.

Dessverre ble prosjektet "tvunget" til å legges ned like etter at datainnsamlingen fant sted, da det ikke fikk innvilget nok midler til å fortsette. Studiet kan kanskje likevel si noe om opplevelsen av fattigdom (og barnas hverdag generelt) på én skole i et belastet område i Bærum, og si noe om en tendens som kan være nyttig i bruk i videre jobbing mot forståelse og bekjempelse av barnefattigdom både lokalt og nasjonalt.

⁶ <http://www.ssb.no/befolkning/statistikker/likekom/aar>, 2013 (09.05.13).

⁷ <http://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/utdanningsnivaa-2000> (09.05.13).

Man kan si mye om resultatene fra denne masteroppgaven - og forhåpentligvis benytte dem i videre jobbing - men kunnskapsproduksjon finner aldri sted i et vakuum, og man skal derfor være forsiktig med å snakke om overføringsverdi eller generalisering av resultatene. Valget av data, resultatpresentasjon og tolkning av materialet er påvirket av andres prioriteringer og verdier, i tillegg til forfatterens egne. Faktum er at empirien i denne undersøkelsen er sosialt konstruert, og er basert på tidligere empirisk forskning, som igjen er basert på empiriske forskning før det igjen. Så da kan man spørre seg om hvordan vi som forskere skal klare å bringe inn originalitet som en sentral verdi i forskningen, ved at vitenskapelige arbeid bør øke kunnskapen vår og være nyskapende, slik Ringdal (2009, 424) viser til?

Som tidligere vist i denne oppgaven er det for få undersøkelser om lavinntekt og fattigdom som har hentet informasjon om barnas liv fra barna selv (Backe-Hansen 2004 16, 22; McAuley og Rose 2010, 39, 131; Seim og Larsen 2011, 184-185; Sletten 2011, 25), i tillegg til at det er for lite litteratur myntet på barn (Bradshaw 2011, 90). Videre vil et fokus på barn ha gunstige langtidseffekter. Det kan som sagt også argumenteres for at det er vanskelig å *måle* en persons tilfredshet, og at det av den grunn bør foreligge mye forskning fra ulike innfallsvinkler (kvalitativt og kvantitativt), både fra Norge og andre land, før man egentlig kan begynne å danne seg et bilde av hvordan barn har det i hverdagen. Den beste måten å komme seg dit på er ved hjelp av et helhetlig syn på barna, med fokus på deres ressurser og mestringsstrategier, samt ved å inkludere dem og få frem deres synspunkter. Til tross for svakhetene ved denne masteroppgaven, er dette studiet et av de få studier fra Norge med fokus på barns hverdag fra deres ståsted, og oppgaven bidrar betydelig til kunnskap på feltet om barns tilfredshet.

8. Litteraturliste

- Andenæs, Agnes. 2004. "Hvorfor ser vi ikke fattigdommen? Fra en undersøkelse om barn som blir plassert utenfor hjemmet". *Nordisk sosialt arbeid* 1:19-33.
- Anderson, Robert, Branislav Miculic, Greet Vermeulen, Maija Lyly-Yrjanainen og Valentina Zigante. 2009. Second European Quality of Life Survey Overview. <http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2009/02/en/2/EF0902EN.pdf> (04.12.11).
- Antonovsky, Aaron. 2012. *Helsens mysterium. Den salutogene modellen*. Oversatt av Ane Sjøbu. Oslo: Gyldendal Akademisk. Opprinnelig publisert som *Unraveling the Mystery of Health. How People Manage Stress and Stay Well* (San Francisco: Jossey-Bass Inc. and London: Jossey-Bass Ltd, 1987).
- Backe-Hansen, Elisabeth. 2004. *Barn og unges håndtering av vanskelige livsvilkår. Kunnskapsbidrag fra 36 studier av barnefattigdom*. NOVA-rapport 12/04. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Borge, Anne Inger H. 2010. 2. utgave. *Resiliens. Risiko og sunn utvikling*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Bradshaw, Jonathan. 2011. 3. utgave. *The well-being of children in the UK*. Bristol: The Policy Press.
- Bronfenbrenner, Urie. 1979. *The Ecology of Human Development. Experiments by Nature and Design*. Cambridge/Massachusetts/London: Harvard University Press.
- Cook, Thomas D og Donald T. Campbell. 1979. *Quasi-experimentation: Design and analysis issues for field settings*. Boston: Houghton Mifflin Co.
- Epland, Jon. 2001. *Barn i husholdninger med lav inntekt. Omfang, utvikling og årsaker*. Statistisk sentralbyrå på oppdrag fra Barne- og familiedepartementet, rapport 09/01. http://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/rapp_200109/rapp_200109.pdf (09.12.12).
- Epland, Jon og Mads I. Kirkeberg. 2011. "Nedgang i husholdningenes inntekter". *Samfunnsspeilet* 5-6:47-52. www.ssb.no/a/samfunnsspeilet/utg/201105/ssp.pdf (25.04.13).
- Fløtten, Tone, Inger Lise Skog Hansen og Hanne Cecilie Kavli. 2009. *De ti største humanitære utfordringene i Norge*. Fafo-rapport 05/09. <http://www.fafo.no/pub/rapp/10079/10079.pdf> (15.11.11).
- Fook, Jan. 2002. *Social Work. Critical Theory and Practice*. London/Thousand Oaks/New Delhi: SAGE Publications.
- Grøholt, Berit, Hilchen Sommerschild og Bente Gjørnum. 1998. *Mestring som mulighet i*

- møte med barn, ungdom og foreldre*. Oslo: Tano Aschehoug.
- Gulbrandsen, Liv Mette. 2006a. "Kulturpsykologiske tilnærminger til barns utvikling". I *Oppvekst og psykologisk utvikling*, red. Liv Mette Gulbrandsen.. Oslo: Universitetsforlaget.
- Gulbrandsen, Liv Mette. 2006b. "Urie Bronfenbrenner: En økologisk utviklingsmodell". I *Oppvekst og psykologisk utvikling*, red. Liv Mette Gulbrandsen.. Oslo: Universitetsforlaget.
- Haavind, Hanne. 2000. "Analytiske retningslinjer ved empiriske studier av kjønnsbetydninger". I *Kjønn og fortolkende metode. Metodiske muligheter i kvalitativ forskning*, red. Hanne Haavind. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Hansen, Eirin Ulleberg Hansen. 1999. *Forholdet mellom mestring og selvoppfatning. En empirisk studie av studenters selvoppfatning knyttet til mestring av akademiske ferdigheter*. Hovedoppgave i pedagogikk. Universitetet i Oslo: Det utdanningsvitenskapelig fakultet.
- Herud, Eva og Sille Ohrem Naper. 2012. *Fattigdom og levekår i Norge – status 2012*. NAV- rapport 01/12. <http://www.nav.no/Om+NAV/Tall+og+analyse/Analyser/NAV+rapportserie/Andre+rapporter/Fattigdom+og+levet%C3%A5r+i+Norge+%E2%80%93+status+2012.324929.cms> (13.04.13).
- Husby, Thale B. 2011. "Fattigdom". *Store Norske Leksikon*. <http://snl.no/fattigdom> (01.11.2011).
- Johannessen, Asbjørn. 2009. 4. utgave. *Introduksjon til SPSS*. Oslo: Abstrakt forlag as.
- Kokkinn, Judy. 2005. 2. utgave. *Profesjonelt sosialt arbeid*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kvale, Steinar og Svend Brinkmann. 2010. 2. utgave. *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Langeland, Eva. 2011. *Salutogenese - teori og praksis*. <http://psykiskhelsearbeid.no/helse/> (03.11.13).
- Lazarus, Richard og Susan Folkman. 1984. *Stress, appraisal, and coping*. New York: Springer Publishing Company.
- Lund, Thorleif. 1997. *Kausal metodologi: En kortfattet og enkel introduksjon*. UiO-rapport 07/97. Oslo: Pedagogisk forskningsinstitutt.
- Madssen, Svein-Yngve. 2011. *Sterke gutter og sterke jenter*. <http://www.frifagbevegelse.no/meninger/article5802810.ece> (09.05.13).
- Mayes, Linda og Michael Lewis. 2012. *The Cambridge Handbook of Environment in Human Development*. Cambridge: Cambridge University Press.

- McAuley, Colette og Wendy Rose. 2010. *Child Well-being. Understanding Children's Lives*. London/Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers
- Myhre, Jan Eivind. 2011. "Innvandring". *Store Norske Leksikon*. <http://snl.no/innvandring/> (26.11.11).
- Mæland, John Gunnar, Per Fugelli, Georg Høyer & Steinar Westin. 2004. *Sosialmedisin – i teori og praksis*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Nielsen, Maren D. 2007. *Mellom stor og liten råd. En studie av barns erfaringer i familier med lavinntekt*. Masteroppgave i sosialt arbeid. Høgskolen i Oslo: Avdeling for samfunnsfag.
- Oltedal, Siv. 2013. *Kjønnsperspektiv i sosialt arbeid*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Pallant, Julie. 2010. 4. utgave. *SPSS Survival Manual. A step by step guide to data analysis using SPSS*. Maidenhead: The McGraw-Hill Companies.
- Poppe, Christian og Elling Borgeraas. 1992. *Økonomisk rådgivning overfor personer med betalingsvansker: Economic consulting offered persons with payment problems*. SIFO-rapport 1. Lysaker: Statens institutt for forbruksforskning.
- Ridge, Tess. 2002. *Childhood poverty and social exclusion. From a child's perspective*. Bristol: The Policy Press.
- Ringdal, Kristen. 2009. 2. utgave. *Enhet og mangfold. Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Rutter, Michael. 2006. "Implications of Resilience Concepts for Scientific Understanding". *Annals New York Academy of Sciences* 1094:1-12. doi:10.1196.
- Rutter, Michael. 2012. "Resilience as a dynamic concept". *Development and Psychopathology* 24:335-344. doi:10.1017/S0954579412000028.
- Seim, Sissel og Hege Larsen. 2011. *Barnefattigdom i et rikt land. Kunnskapsoppsummering om fattigdom og eksklusjon blant barn i Norge*. HiO-rapport 10/11. Oslo: Arbeids- og velferdsdirektoratet.
- Shadish, William R., Thomas D. Cook og Donald T. Campbell. 2002. *Experimental and Quasi-Experimental Designs for generalized Causal Inference*. Wadsworth: Cengage Learning.
- Skog, Ole-Jørgen. 1998. *Å forklare sosiale fenomener. En regresjonsbasert tilnærming*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Skog, Ole-Jørgen. 2005. 2. utgave. *Å forklare sosiale fenomener. En regresjonsbasert tilnærming*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Sletten, Mira Aaboen. 2011. *Å ha, å delta, å være en av gjengen. Velferd og fattigdom i et*

- ungdomsperspektiv*. Avhandling for PhD-grad, UiO. NOVA-rapport 11/11. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Solem, May-Britt. 2011. *Parenting Stress and Coping Practices. A Salutogenic Approach*. Doktoravhandling i sosialt arbeid. Høgskolen i Oslo: Avdeling for samfunnsvitenskap.
- Solem, May-Britt. 2013. "Understanding Parenting as Situated in the Larger Sociocultural Context in Clinical Social Work". *Child and Adolescent Social Work Journal* 30:61-78. doi: 10.1007/s10560-012-0278-9.
- Tabachnick, Barbara G. og Linda S. Fidell. 2007. 5. utgave. *Using multivariate statistics*. Boston: Pearson Education.
- Tetzchner, Stephen von. 2001. *Utviklingspsykologi. Barne- og ungdomsalderen*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Thorød, Anna Brita. 2006. *En normal barndom? Foreldrestrategier for å skjerme barn fra konsekvenser av å leve med lav inntekt*. NOVA-rapport 2/06. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Townsend, Peter. 1979. *Poverty in the United Kingdom. A survey of household resources and standards of living*. Middlesex: Penguin Books.
- Walseth, Liv Tveit. 2009. "Salutogenese". *Utposten* 8:25-28. <http://www.utposten-stiftelsen.no/LinkClick.aspx?fileticket=36gwSGIGaSk%3D&tabid=480&mid=1109> (03.11.13).
- Walseth, Liv Tveit og Kirsti Malterud. 2004. "Salutogenese og empowerment i allmennt medisinsk perspektiv". *Tidsskrift for Den norske legeforening* 124:65-66. www.tidsskriftet.no/article/953695 (28.10.13).
- Øia, Tormod, Anne Skevik Grødem og Olve Krange. 2006. *Fattige innvandrerbarn*. NOVA-rapport 16/06. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Øia, Tormod. 2007. *Ung i Oslo. Levekår og sosiale forskjeller*. NOVA-rapport 6/07. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Zambon, Chiara B., Lisbeth Fossnes, Eirin U. Hansen og Runa Asp. 2012. *KRAFT! Prosjekt for forebygging og bekjempelse av barnefattigdom i Bærum Kommune*.

Forespørsel om å delta i spørreundersøkelse for elevene på [REDACTED]

I forbindelse med prosjektet KRAFT! gjennom NAV, og mitt mastergradsprosjekt ved Høgskolen i Oslo og Akershus, ønsker jeg å gjennomføre en helt anonym spørreundersøkelse på [REDACTED] Skole for elevene på [REDACTED] 6.-10.-klasse.

Prosjektet er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD). Alle data er anonymiserte, og det vil ikke være mulig å føre opplysningene som kommer frem i spørreskjemaet tilbake til person.

Forskning viser at barns opplevelse av hverdagen over tid vil påvirke deres muligheter i fremtiden. Prosjektet KRAFT! jobber for å bedre barns oppvekstvilkår i Bærum Kommune, og derfor ønsker vi mer kunnskap om hvordan hverdagslivet oppleves for elever i kommunen.

Ditt barn/dine barn kan hjelpe oss i vårt videre arbeid ved å svare på en kort spørreundersøkelse knyttet til temaer som utdanning, jobb, økonomi, bolig, familie, fritid og nettverk/venner.

Deltakelse i denne undersøkelsen er frivillig, og vil foregå på datarommet på skolen i skoletiden.

Dersom du ikke ønsker at ditt barn/dine barn skal være med å svare på denne spørreundersøkelsen, fyller du ut svarslippen nederst på dette arket og returnerer til læreren på skolen.

Vennlig hilsen
Runa Asp
Prosjekt KRAFT!
Tlf. 91 66 82 41/mail: runa.asp@nav.no

Jeg (navn):
samtykker ikke at mitt/mine barn deltar i spørreundersøkelsen ut fra de kriterier som er beskrevet i ovennevnte informasjonsskriv.

Barnets/barnas navn:

Sted:

Dato:

Underskrift:

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

May-Britt Solem
Institutt for sosialfag
Høgskolen i Oslo og Akershus
Postboks 4 St. Olavs plass
0130 OSLO

Vår dato: 24.04.2012

Vår ref:30173 / 3 / PB

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 12.03.2012. All nødvendig informasjon om prosjektet forelå i sin helhet 23.04.2012. Meldingen gjelder prosjektet:

30173	<i>Opplevelse av fattigdom for barn som lever i en av Norges rikeste kommuner</i>
Behandlingsansvarlig	<i>Høgskolen i Oslo og Akershus, ved institusjonens øverste leder</i>
Daglig ansvarlig	<i>May-Britt Solem</i>
Student	<i>Runa Katrine Asp</i>

Etter gjennomgang av opplysninger gitt i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon, finner vi at prosjektet ikke medfører meldeplikt eller konsesjonsplikt etter personopplysningslovens §§ 31 og 33.

Dersom prosjektopplegget endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for vår vurdering, skal prosjektet meldes på nytt. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk_stud/skjema.html.

Vedlagt følger vår begrunnelse for hvorfor prosjektet ikke er meldepliktig.

Vennlig hilsen

Vigdis Namtvedt Kvalheim

Pernilla Bollman

Kontaktperson: Pernilla Bollman tlf: 55 58 24 10

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Runa Katrine Asp, Bjerkelundsveien 67b, 1357 BEKKESTUA

Formålet med prosjektet er å undersøke opplevelse av sosial inkludering blant ungdom, og deres relasjon til skolen. Hvordan påvirker økonomi, venner, fritid og skole hverdagen til ungdommen? I hvilken grad kan familiens økonomi få betydning for ungdoms mulighet til inkludering og deltakelse blant jevnaldrene? Hvilken sammenheng er det mellom familiens økonomi og ungdommens relasjon til skolen?

Prosjektet gjennomføres som en spørreskjemaundersøkelse blant 400 elever på trinn 6-10 på én enkelt skole hvor det innhentes opplysninger knyttet til økonomi, bolig, jobb, utdanning, familie, venner og fritid. I følge studenten vil ikke Questback registrere noen direkte identifiserende opplysninger knyttet til besvarelser. I henhold til innhold i spørreskjema kan ikke ombudet se at det vil bli registrert indirekte personidentifiserende opplysninger heller, jf. revidert spørreskjema mottatt 23.04.2012. Ombudet finner dermed at prosjektet kan anses som anonymt og at det ikke vil være omfattet av meldeplikten.

Unges hverdagsliv

Din identitet vil holdes skjult
Les om retningslinjer for personvern. (Åpnes i nytt vindu)

Personalia

1) Du er

- Gutt
- Jente

2) Hvilken klasse går du i?

- 6-7
- 8-10

3) Hvem bor du sammen med?

- Mor og far sammen
- Bare eller mest hos mor
- Bare eller mest hos far
- Like mye hos mor og far
- Annet

4) Hvor lang utdanning har din mor?

- Ungdomsskole eller mindre
- Videregående skole
- Universitetsutdanning/høgskoleutdanning
- Vet ikke

5) Hvor lang utdanning har din far?

- Ungdomsskole eller mindre
- Videregående skole
- Universitetsutdanning/høgskoleutdanning
- Vet ikke

6) Har din mor lønnet arbeid utenfor hjemmet?

- Mor er hjemmeværende
- Mor jobber
- Mor er arbeidsledig/trygdet
- Uaktuell
- Vet ikke

7) Har din far lønnet arbeid utenfor hjemmet?

- Far er hjemmeværende

- Far jobber
- Far er arbeidsledig/trygdet
- Uaktuell
- Vet ikke

8) Hvor er du født?

- I Norge
- Annet land
- Vet ikke

9) Har din mor vokst opp i Norge?

- Ja
- Nei
- Vet ikke

10) Har din far vokst opp i Norge?

- Ja
- Nei
- Vet ikke

11) Snakker dere norsk hjemme?

- Ja
- Ja, sammen med et annet språk
- Nei, vi snakker ikke norsk hjemme

Økonomi**12) Hvor god økonomi mener du at din familie har sammenlignet med andre familier på skolen?**

- Mye bedre
- Noe bedre
- Litt bedre
- Verken bedre eller dårligere
- Litt dårligere
- Noe dårligere
- Mye dårligere

13) Hvor ofte har det hendt deg at foreldrene dine IKKE har hatt råd til å gi deg penger slik at du kunne være med på følgende? (Sett ett kryss for hver linje)

	En	Noen	Mange	Hver	Vet	
	Aldri	gang	ganger	ganger	gang	ikke
Turer med idrettslaget eller annet lag/forening	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Leirskole eller lengre skoleturer	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Skolefester eller andre tilstelninger for skolens elever	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aktiviteter med venner som koster penger (kino, idrettsarrangement, konsert eller lignende)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Fritidsaktiviteter der man må betale for å komme inn eller være medlem (fritidsklubb, korps, idrettslag eller lignende)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dagsutflukter med skolen (skidag eller lignende)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

14) I hvor stor grad passer følgende for deg? (Sett ett kryss for hver linje)

	Aldri	Nesten aldri	Sjeldent	Noen ganger	Ofte	Nesten alltid	Alltid	Vet ikke
Mine foreldre har dårlig økonomi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mine foreldre har ikke penger til å betale for det nødvendigeste (mat, husleie, telefon eller lignende)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mine foreldre mangler penger til å betale for ulike fritidsaktiviteter som jeg ønsker å delta på (idrett, korps eller lignende)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Utdanning/fremtid

15) Hvor flink mener du at du er på skolen sammenlignet med de andre elevene?

- Svært flink, jeg er en av de beste
- Godt over gjennomsnittet
- Litt over gjennomsnittet
- Gjennomsnittlig
- Litt under gjennomsnittet
- Godt under gjennomsnittet
- Dårlig, jeg er en av de svakeste

16) Hva har du lyst å bli når du blir voksen? (skriv maks tre yrker)

17) Hva tror du at du vil gjøre når du er ferdig med ungdomsskolen?

- Begynne på allmennfaglig videregående
- Begynne på yrkesfaglig videregående
- Begynne å jobbe eller se etter en jobb
- Ikke noe
- Vet ikke

18) Hvor sannsynlig tror du det er at du vil begynne å studere på universitet/høgskole?

- Svært sannsynlig
- Ganske sannsynlig
- Ganske usannsynlig
- Svært usannsynlig
- Vet ikke

Familie/venner

19) Hvor lett/vanskelig er det følgende for deg? (Sett ett kryss for hver linje)

	Svært lett	Ganske lett	Verken lett eller vanskelig	Ganske vanskelig	Svært vanskelig	Vet ikke
Å få nærhet og omsorg fra foreldrene dine	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Å snakke med foreldrene dine om personlige problemer	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Å få råd om skole og utdanning fra foreldrene dine	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Å få råd om andre ting som du er opptatt av fra foreldrene dine	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Å få nærhet og omsorg fra dine venner	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Å snakke med venner om personlige problemer	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Å få råd om skole						

og utdanning fra dine venner

Å få råd om andre ting som du er opptatt av fra dine venner

20) Hva mener du er viktig for å få respekt fra dine venner? (Sett ett kryss for hver linje)

	Øker respekten	Minsker respekten	Har ingen betydning for respekten	Vet ikke
Å gjøre det godt på skolen	☐	☐	☐	☐
Å gjøre det godt i idrett	☐	☐	☐	☐
Å ha kule klær	☐	☐	☐	☐
Å bruke mye penger på ting (dataspill, videospill, mobil etc.)	☐	☐	☐	☐
Å ha dyre bursdagsselskap	☐	☐	☐	☐
Å fortelle om interessante ting du har gjort i ferier	☐	☐	☐	☐
Å si hva du mener	☐	☐	☐	☐

21) Hvor godt/dårlig passer følgende for deg? (Sett ett kryss for hver linje)

	Svært godt	Ganske godt	Verken godt eller dårlig	Ganske dårlig	Svært dårlig	Passer ikke	Vet ikke
Jeg føler meg sunn og sterk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg er tilfreds/fornøyd med livet mitt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg er lykkelig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg føler at jeg er verdt like mye som andre	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg føler at jeg har mange gode egenskaper	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg føler meg mislykket	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg er like flink som mange andre	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg har ikke mye å være stolt av	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg synes jeg er bra nok	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg er fornøyd med meg selv	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Jeg skulle ønske at jeg hadde mer selvtillit	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Noen ganger tenker jeg at jeg ikke strekker til i det hele tatt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Noen ganger føler jeg meg helt ubrukelig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

22) Hvor godt/dårlig passer følgende for deg? (Sett ett kryss for hver linje)

	Svært godt	Ganske godt	Verken godt eller dårlig	Ganske dårlig	Svært dårlig	Passer ikke	Vet ikke
Foreldrene mine er svært interessert i skolearbeidet mitt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Foreldrene mine hjelper meg ofte med skolearbeidet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Foreldrene mine synes det er bortkastet å ta lang utdanning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Foreldrene mine roser meg ofte for skolearbeidet mitt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Foreldrene mine snakker sjelden med meg om skolen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Foreldrene mine oppmuntrer meg til å fortsette på skolen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

23) Har du noen du kan stole fullstendig på og snakke med alt om? (Sett ett kryss for hver linje)

	Ja	Ja, det tror jeg	Kanskje/innimellom	Nei, det tror jeg ikke	Nei	Vet ikke
Venn(er)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Foreldre	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lærer	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Andre familiemedlemmer	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Andre voksne	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Søsken	☐	☐	☐	☐	☐	☐

	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nabo	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Trener	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Andre	☐	☐	☐	☐	☐	☐

24) Går foreldrene dine på foreldremøter og andre møter som har med skolen å gjøre?

- Alltid
 Som regel
 Av og til
 Aldri
 Vet ikke

Bolig/nabolag

25) Hvor enig/uenig er du i følgende utsagn? (Sett et kryss for hver linje)

	Svært enig	Litt enig	Verken enig eller uenig	Litt uenig	Svært uenig	Vet ikke
Det er nok sosiale aktiviteter i mitt nabolag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er godt å bo i mitt nabolag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
I fremtiden vil jeg gjerne fortsette å bo i nærheten av der jeg bor nå	☐	☐	☐	☐	☐	☐

26) Hvordan bor du?

- Jeg har eget soverom
 Jeg deler soverom med ett søsken
 Jeg deler soverom med flere søsken
 Jeg deler soverom med forelder/foreldre
 Jeg deler soverom med forelder/foreldre og søsken
 Annet

27) Hvor mange personer bor sammen i boligen deres?

Velg alternativ

Fritid

28) Når du er sammen med venner, er du da som oftest sammen med?

- En eller to faste
 En eller to faste som ofte er med i en gruppe med jevnaldrende

- En fast gruppe med jevnaldrende
 Det er nokså tilfeldig hvem jeg treffer på
 Er ikke så ofte sammen med jevnaldrende
 Jeg har ingen venner
 Annet _____

29) Driver du med noen form for trening eller idrett?

- Ja
 Nei

30) Hvor ofte trener du UTENOM skoletiden?

	Hver dag	4-6 ganger i uken	1-3 ganger i uken	Mindre enn en gang i uken	Aldri
Trening på egen hånd/med venner	☐	☐	☐	☐	☐
Trening på et idrettslag	☐	☐	☐	☐	☐
Blir andpusten eller svett av andre aktiviteter	☐	☐	☐	☐	☐

31) Hvor ofte gjør du noe av det følgende UTENOM skoletiden? (Sett ett kryss for hver linje)

	Aldri	3-4 ganger i året	Sjeldnere enn én gang i måneden	Cirka én gang i måneden	Oftere enn én gang i måneden
Går på musem	☐	☐	☐	☐	☐
Går på konsert	☐	☐	☐	☐	☐
Går på teaterforestillinger	☐	☐	☐	☐	☐
Går på idrettsarrangement	☐	☐	☐	☐	☐
Er i Oslo/Sandvika på kveldene/helgene uten foreldre	☐	☐	☐	☐	☐
Går på biblioteket	☐	☐	☐	☐	☐
Går på kino	☐	☐	☐	☐	☐
Går i svømmehallen	☐	☐	☐	☐	☐

32) Hvor ofte gjør du noe av det følgende? (Sett ett kryss for hver linje)

	Hver dag	3-5 ganger i uken	1-2 ganger i uken	Mindre enn én gang i uken	Nesten aldri	Aldri
Er sammen med venner	☐	☐	☐	☐	☐	☐

uten at voksne er tilstede	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Går på kafé	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Er på fest	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Går rundt for å se i butikker	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Henger rundt ute med venner	☐	☐	☐	☐	☐	☐

© Copyright www.questback.com. All Rights Reserved.